

Kimmuinnaq timmisartumik aqqutit

TIMMISARTUMIK AQQUTISSALIINISSAMUT TUNNGAVIGISASSAT

INEQARNERMUT ATTAVEQAQATIGIINNERMULLU NAALAKKERSUISOQARFIK SULLILLUGU VISIOBOX-IMIT
SULIARINEQARTOQ

Imaasa allasimaffiat

1	Naatsumik eqikkaaneq	3
2	Nassuiaammut tunngaviusut	4
2.1	Tunngaviusoq	4
2.2	Oqaluttuassartaa – Kimmuinnaq timmisartumik aqputit	4
2.2.1	Aqputit allat	6
2.2.2	Oqaluttuarisaanermi ujartuineq.....	6
2.3	Ilimagisat.....	7
3	Tapiiffiqineqanngitsumik ingerlatsinissamut tunngavissat.....	8
3.1	Timmisartumik aqputissanut suut kajumilersitsippat	8
3.2	Timmisartumik aqputissaliinermut tunngavigisat	8
3.2.1	Niuerfik/Ujartuineq	8
3.2.2	Inissanik pissarsisinnaaneq	9
3.2.3	Atorluaanerup annertussusaa.....	10
3.2.4	Akigititanik aalajangersaaneq aamma ilaasut akuleriiaat	11
3.2.5	Kiffartuussinerup annertussusaa	12
3.2.6	Aningaasartuutit	12
3.3	Avatangiisit avataaniittut	12
3.4	Iluatsitsilluarnissamut tunngavissarititaasut.....	14
3.5	Inatsisitigut killissaliussat	14
3.6	Immikkoortumi inerniliussat	16
4	Attaveqaqatigiinnerup ineriartortinneqarnerani pisortat aallussinerat	17
4.1	Akitsuutini akiliinissamut tapersiisut.....	17
4.2	Kiffartuunneqarnissamut isumaqatigiissutit	18
4.3	Amigartooquteqarnissamut qularnaveeqqut.....	19
4.4	Nittarsaassinermut ikiuunneq/tapersiineq.....	19
4.5	Annertussutsinik pisinissaq qularnaarneqartoq	20
4.6	Ingerlatsinermi sullississutini sullissinernilu akikillisaanerit	20
4.7	Ilusiliat allat	21
4.8	Pisortat peqataaneranni killilersuutaasinnaasut aarlerinaataasinnaasullu	22
4.9	Immikkoortumut inerniliussat	23
5	Attaveqaqatigiinneq	24
5.1	Kalaallit Nunaanni mittarfinni attaveqaqatigiinnerup ineriartortinneqarnissaannut piumasaqaatinut killissaliussat	24
5.2	Mittarfiit nutaamik ilusiligaanerat	24
6	Niuernermi pissutsit	25
6.1	Kalaallit Nunaanni piumasaqassuseq.....	25
6.1.1	Niuerfinnik misissuineq	25
6.2	Amerikap avannaanut piumasaqassuseq.....	26
6.3	Silaannakkut angallasseqatigiiffiit aalajangersimasumik soqtiginninnerat	27
7	Inerniliussaq	28
8	Ilangussat	29
8.1	Innersuussiviit allakkiat aamma atuagassiat	29

1 Naatsumik eqikkaaneq

Kitaani nunanut sanilitsinnut ilaasunut nassiussanullu aqutissanik pilersitsinissaq sulissutigineqassasoq, Naalakkersuisooqatigiinnissamut isumaqatigiissummi 2018-imi oktobarimeersumi isumaqatigiissuteqartut isumaqatigiipput. Tamatuma saniatigut Kalaallit Nunaannut timmisartumik aqutissanik ineriartortitsinerup uummarissarnissaata tunngavissinnissaanut tunngavigisassat allakkiami matumani misissorneqarput.

Kalaallit Nunaannit piffissami 1979-2001-imi, 2007-imi aammalu piffissami 2012-2014-imi amerikami avannarlermi ornigassanut ukioq tamaat imaluunniit ukiup ilaani aalajangersimasunik aqquteqartarsimavoq. Taakkua ilaasoqarniarnikkut nassiussatigullu ujartuisoqannginnera pissutigalugu attatiinneqarsinnaasimangillat. Pingaartumik Canada-mut attartukkanik sulit timmisartuussisoqartarpoq, kisianni amerikap avannarliup nunavittaanut aalajangersimasunik aqquteqarani.

Island aamma Danmark aqqusaarlugit Kalaallit Nunaannukarusullutik ujartuisarneq 2016-imiilli nalinginnaasumik 6 %-imik annertusisoq misigineqarpoq (2014-imiilli). Taamatutaaq amerika avannarlermit Kalaallit Nunaanni ornigassanut angalasut amerlisimasut misigineqarpoq, tamannalu ukiuni aggersuni amerikamut avannarlermut ornigassanut timmisartumik aqutissaliinissamut tunngavissaqqilersinnaasoq ilimagineqarneranut, tunngavissaasinnaavoq.

Timmisartumik angalanermut suliasaqarfik akisussaaffigilerlugu tiguneqarsimangilaq, kisianni timmisartumik angalanermut isumaqatigiissutit Danmarkip USA-mut aamma Canada-mut isumaqatigiissutigisimasai tunngavigineqarlutik. Kalaallit Nunaannit Amerikami avannarlermi ornigassanut aqquteqarluni imaluunniit attartortarneq aallaavigalugu timmisartuussisalernissamut inatsisitigut imaluunniit politikikkut aporfissaqanngilaq. Taamaattumik aqutissaliinissamut taamaallaat tapiiffigineqanngitsumik ingerlatsinissamik isumaliutersuuteqartoqartussaavoq, tassani pisisinnaalluurtunik peqarneris pingaarnertut tunngavissaassalluni. Aqutissamik aallartitseqqarneq, aallarnisaareernerup kingorna ingerlatseqatigiiffiup aqutini ingerlatanilu allani angusinnaasaannut naapertuuttumik timmisartumik angallassisarfiutiqatigiiffimmut isertitaqartitsilersinnaassaaq.

Timmisartumik aqquteqarnerata iluatsitsiviulluarnissaanut tunngaviusut ilaatigut tassaapput issiavimmut kilometerimut/tonkilometerimut ataatsimut agguaqatigiissillugu isertitaqarnissaq aammalu aallarnisaareernerup kingorna annertusiartortitsiinnarnissaq. Timmisartumik angalanissamik ujartuineq, inuiaqatigiinni allanik ingerlataqarneq apeqqutaalluni, malittaasumik ujartuineruvoq. Timmisartumik angalaneq imminnermini pilernaateqanngilaq, kisianni ingerlataqarnissamut tunngavissiilluni, soorlu ornigassani aqquteqarnerani ilaatinneqartuni niuernerneq, tunisassiorneq, takornariartitsisarneq, naalakkersuinikkut atassuteqarnerit, eqqussuineq/avammut nioqquteqarneq il.il.

Namminersorlutik Oqartussat timmisartumik aqutissanik nutaanik aallartitsinermut ikiuunnissamut arlalinnik periarfissaqarput. Mianerisassaq pingaaruteqartoq tassaavoq, niuerfinni aqutsisuusut qanoq annertutigisumik uummarissarneqassanersut aammalu taakkua qanoq annertutigisumik aporfilersorneqassanersut, assersuutigalugu timmisartumik angallassisarfiutiqatigiiffinni ineriartornissamut niuermik tunngaveqartumik ingerlatsinissamut kajumissaataarutsitsinikkut.

Nunani tamalaani aqutissanik aallartitsinissamut qanoq tapiissuteqarsinnaanermut tunngatillugu inatsisitigut arlalinnik killiliisoqarpoq. Tassalu Kalaallit Nunaat ingerlatassanik aallartitsinermut ikiuunnissamut annertuunik periarfissaqaraluartoq, tamanna niuerfinni aammalu ornigassani aqutissaqalersitsinissamik kissaateqarfigineqartuni ujartuermik malitseqassasoq naatsorsuutigineqarsinnaanngilaq.

Tapiissuteqarnissamut ilusiliinermi ilaatigut ilaapput kiffartuunneqarnissamut isumaqatigiissutit aamma amigartooruteqarnernut qularnaveeqqusiussat, Kalaallit Nunaanni attaveqatigiinnermi ilisimaneqareersut, kisianni aamma akitsuusiinnginnerit, Namminersorlutik Oqartussat ingerlatseqatigiiffutaannit sullissinerni akikillisaanerit, nittarsaassinernut tapersiinerit aamma inissanit neqeroortigineqartunit annertussutsinik pisinerit, tassani toqqaannartumik pisortat suliaqarnissaasa annertussusaa nikerarluni.

2 Nassuiaammut tunngaviusut

2.1 Tunngaviusoq

Aqqutinik ineriartortitsineq pingaartumik timmisartumik angallassarfiutileqatigiiffiit aamma/imaluunniit mittarfiiit tapiiffigineqanngitsumik ingerlatsinissamik soqutiginninneranneersuussaaq, kisianni niuerfiup imaluunniit sumiiffiup aalajangersimasup tikikkuminarnerulersinneqarnerani inuiaqatigiinni aningaasaqarnikkut iluanaarutissat annertummata, pisut ilaanni ineriartornerup tunngavississinnaanissaa aamma/imaluunniit uumarissarsinnaanissaa Naalakkersuisunut pingaaruteqarsinnaavoq. Tamanna toqqaannartumik imaluunniit piumasaqaatinut timmisartumik angalanermut suliassaqaarfimmi atuuttunut killissaliussat pitsanngorsarnerisigut pisinnaavoq.

Kalaallit Nunaannut timmisartumik angalanissamik ujartuinerup nalinginnaasumik annetsusiartornerata 2014-imiilli ukiumut 6 % missaaniissimanera aallaavigalugu, kimmuinnaq (Amerika avannarleq) timmisartumik aqqutinik nutaanik pilersitsinissamut tapiiffigineqanngitsumik ingerlatsinissamut suut tunngavissaanersut aammalu timmisartumik aqqutissanik ineriartortitsinissamut atugassarititaasunut killissaliussat suut atuunnersut, allakkiami matumani nassuiarneqarpoq.

Timmisartumik angalanermut suliassaqaarfiup ineriartortinneqarnerani inuiaqatigiinni aningaasaqarnikkut iluanaaruteqarnerit ilaatigut makkununga naatsorsorneqarsinnaapput¹:

- Mittarfinni aamma timmisartumik angallassarfiutileqatigiiffinni ingerlatat, timmisartumik angalanermut suliassaqaarfimmi toqqaannartumik aammalu timmisartumik angalanermut suliassaqaarfimmi aningaasarsiorfiusartuni toqqaannangitsumik sunniinerit aqqutigalugit, suliffissanik pilersitsisarput
- Timmisartumik aqqutissanik neqerooruteqarneq sulinngiffeqarlutik angalasunut aammalu sulillutik angalasunut iluanaaruteqartitsisarpoq
- Timmisartumik angallanneq Kalaallit Nunaannut tikikkuminarnerulersitsissaaq, nunami aningaasaqarnikkut siuariartornermut aamma suliffissaqartitsinermut pitsaasumik pingaaruteqartumik.

Timmisartumik aqqutissanut nutaanut suut kajumissuseqalersitsinersut aammalu sutigut Naalakkersuisutut uummarissaasoqarsinnaanersoq aamma/imaluunniit timmisartumik aqqutissanik nutaanik ineriartortitsinermut tunngavissiisoqarsinnaanersoq, misissorneqarnissaa nassuiarneqarnissaa, nassuiaammi matumani siunertaavoq. Nunatta tikikkuminarnerulersinneratigut Kalaallit Nunaata nunarsuarmi nunarsuarmioqataaleriartorfiusumi tikikkuminarnerulersinnissaa politikkikkut kissaatigineqarpoq.

2.2 Oqaluttuassartaa – Kimmuinnaq timmisartumik aqqutit

Piffissami qaninnerusumi, Namminersornerulerup 1979-imi eqqunneqarnerata kingornanut killilerneqartartumi, piffissani sivilisinerusuni pingaartumik Canada-mut aalajangersimasumik timmisartumik aqquteqartarsimavoq, assigiinngitsunik ataqatigiissitsiviusumik timmisartuussisoqartarsimalluni. Tassunga ilanngutissapput attartorneq aallaavigalugu aqquteqartarnera suli takussaasartooq.

Piffissaq	Ornigassaq/Angallavik	Oqaluttuassartaa aamma Taamaatinneranut pissutaasoq
1979-1981	Nuuk – Iqaluit (attartugaq)	Attartukkamik aqqutip, timmisartooq Hawker Sidley minnerusoq First Air-imeersoq atorlugu ingerlanneqarnissaa, Nuummi mittarfimmi nutaami ajornarunnaarsimavoq, kisianni aqqutinut nutaanut ikaarsaarnerup malitsigisaanik unissimalluni (takuuk immikkoortup tullia)
1981-2001	Nuuk/Kangerlussuaq/Thule – Iqaluit/Ottawa (ukioq tamaat aamma ukiup ilaani aalajangersimasumi)	Aqqut/aqqutit Bradley Air Services / First Air assigiinngitsunik ataqatigiissitsiviusuni, ukiut ingerlaneranni allanngorarsimasuni, suleqatigalugit atuussimapput. Ilaatigut aqqummi Kalaallit Nunaannit Danmarkimut ukiumi ataatsimi timmisartuussissarneq ilaasimavoq aammalu piffissap annertunersaani Pituffimmi sakkutooqaarfimmut timmisartuussinermut ilaatinneqarsimalluni.

¹ Innersuussivik 2016, Transport- og Bygningsministeriet "Timmisartumik angalanerup Danmarkimut inuiaqatigiit aningaasaqarneranni pingaaruteqarnera"

Aqqummi/aqcutini nassiussat ilaasullu angallanneqarput, kisianni aqcut pingaartumik nassiussanit akiliiffigineqartarsimasooq (Kalaallit Nunaannut eqqussineq) annertuumik malunnartoqarpoq. Ukiut tuusintilikkaat nikinnerisa missaanni pisiniariaatsinik allangortitsinermi, aqcutip atuunnerat taassumalu niuernermik tunngaveqartumik ingerlanneqarnissaanut tunngaviusut tunngavissaarupput. Piffissami aqcutip atuunnerani ukiuni ikittuinnarni sinneqartooruteqarfiuvoq. Aqqummi, aqcutip sumut ingerlanera apeqquutaalluni Boeing 727, Dash-7 aamma Hawker Sidley atorlugit timmisartuussisoqartarsimavoq. Iqaluit aamma Kangerlussuup akornanni aqqummi ukioq tamaat ingerlatsisoqarpoq (ilaatigut Pituffimmi sakkutooqarfiup sullinneqarnerata ilaatut), Nuup aamma Iqaluit akornanni aqqummi aasaanerani aqqummik tapertaqartitsisoqarajulluni.

2007 **Kangerlussuaq – Baltimore/- Washington DC** (ukiup ilaani aalajangersimasumi) Aqcut Joint Committee-mi suleqatigiinnerup 2005-imi aallartinneqartup kingunerisaanik politikikkut kajumissaarutaavoq. Aqqummi Air Greenland-imi Boeing 757-200 aammalu timmisartooq Boeing 757-200/300 amerikamiunit ATA-mit attartorneqartoq, atorlugit timmisartuussisoqarpoq. Timmisartooq taamaattoq minnerpaamik 200-inik issiaveqarpoq, tassanilu aqqummik aallartitsinissamut inissat amerlavallaarujussuarput. Aqqummi ingerlatsineq akisuujusimavoq aammalu nittarsaannissaanut missingersuutit killeqarsimallutik. Sioqqutsisumik niuerfissavimmik pilersitsisoqarsimanngilaq aammalu aqcut annertuumik amigartooruteqarfiusimalluni, ujartuisoqarpiarsimananilu. Air Greenland paasissutissiivoq aqcut aqcutip ingerlanneqarnerani piffissap aappaani² 15,1 mio. koruuninik amigartooruteqarnermik malitseqarsimasooq. Aqcut 2007-imi aasaanerani taamaallaat ammatinneqarsimavoq aammalu aqqummi timmisartukkut nassiussinissaq periarfissaasimanani.

2012-2014 **Nuuk – Iqaluit** (ukiup ilaani aalajangersimasumi) Soqutiginninnerup annertusiartornerani aammalu aatsitassarsiornermut suliaaqqarfimmi ingerlatat annertusiartorneranni Nuup aamma Iqaluit akornanni aqcut aasaanerani aqcutitut ammaqqinneqarpoq. Siunnerfigineqartut tassaasimapput aatsitassarsiorluni misissuinermik suliaqartut, ukiut tamaasa Amerikap avannarliup aamma Kalaallit Nunaata akornanni sulisut aamma atorlut assartornissaannut attartorlutik timmisartuussinermik atuisartut. Aqcut ukiumi siullermi nutaarsiassani soqutigineqarpoq, kisianni annertusiartortitsisoqarsinnaasimanani. Aqcutip pilersinneqarneranut tunngavissat ilaattut Iqaluit aamma Nuup akornanni aqqummut tapersiiviusussamik Newfoundland-imi St. Johns aamma Iqaluit akornanni mittarfimmit minnerusumit annerusumut Canadami nutaamik aqcuteqalerpoq. Mittarfimmit minnerusumit annerusumut aqcut taanna Provincial Airlines-imit suliaqarfigineqartussaasimasooq, piviusunngunngisaannarsimavoq. Aqqummi aningaasaqarnermut annikitsuinnaasutut isiginninneq aallaavigalugu killilimmik matussusiisussamik aningaasartuutit

² <http://sermitsiaq.ag/baltimore-aqcut-matuvoq>

annikinnerpaatinnerat aallaavigineqarsimavoq, aammalu aalajaatsumik annertusiartornissaa ilimanarani aqqut 2014-ip kingorna atorunnaarsinneqarpoq. Aqqut 2015-imi angallaviusussap tungaanut unitsikkallarneqarmat paasissutissiisoqarpoq aqqut ukiut pingasut ingerlareerneranni ukiumut 0,8 mio. koruunit missaannik ukiumut amigartooruteqarfiusimasoq³.

(NB. Kortet er ikke sat i en ensartet målestok)

Ilusiliaq 1: Kalaallit Nunaata aamma amerikap avannarliup nunavittaata akornanni toqqaannartumik timmisartumik aqquataasarsimasunut takussutissiaq

2.2.1 Aqqutit allat

Amerikamiut sakkutuuni timmisartortartut Pituffimmi Sakkutooqarfeqarnerani, pilersuinissaq aamma sulisunik taarsiisarnissaq siunertaralugit akuttunngitsumik USA-mut timmisartuussisarput. Timmisartuussinerit taakku tamanut ammasuunngillat.

Ilaatigut 1960-ikkunni Kangerlussuaq SAS-ip København-imiit Los Angeles-imut angallavianut ilaatinneqarpoq. Kalaallit Nunaat imminermi ornigassatut inissisimangilaq, kisianni ikummatissamik orsersornissamut teknikkikkut uniffissatut pisariaqarsimalluni.

2.2.2 Oqaluttuarisaanermi ujartuineq

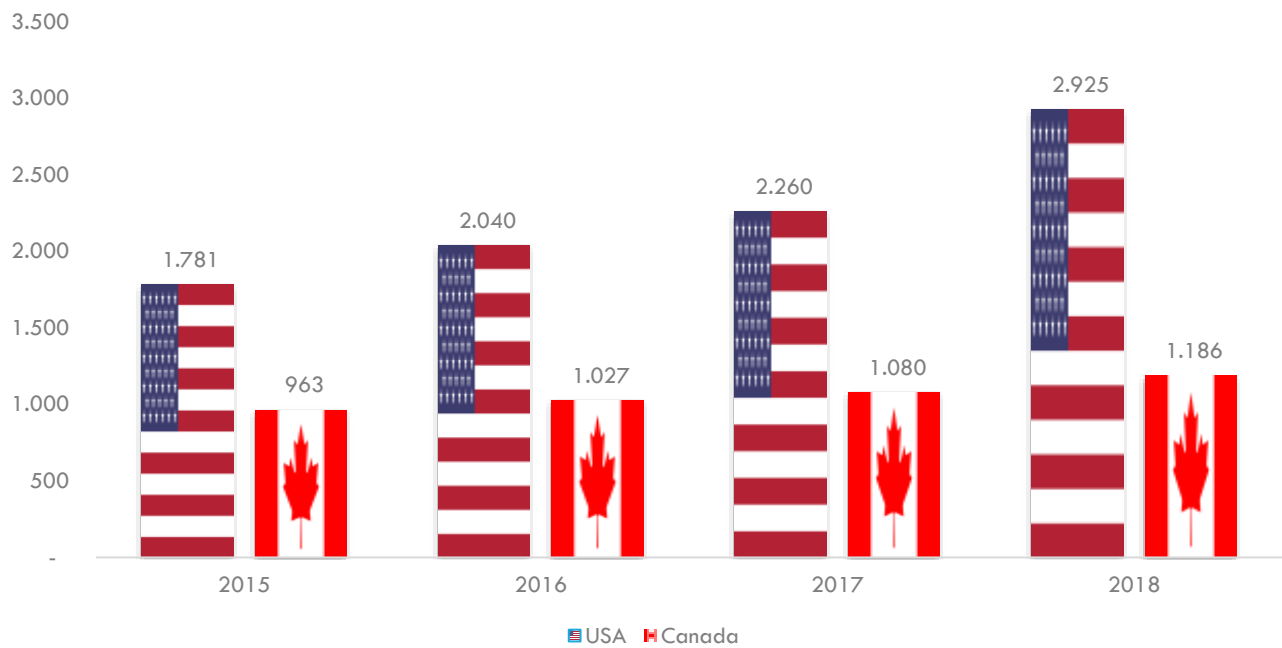
Timmisartumik ilaasut Kalaallit Nunaanni mittarfinnut timmisartuunneqartut inuiaassusaat, Kalaallit Nunaanni ukiorpassuarni nalunaarsorniarsarineqartarsimavoq. Amerikamit avannarlermit (USA & Canada⁴) ujartuineq takutinniarlugu piffissamut 2015-2017-imut⁵ ilaasut Kangerlussuarmit, Ilulissanit aamma Nuummit, tamarmik nunani tamalaanit mittarfiusunit, aallartut aallaavigalugit naatsorsueqqissaarnerit⁶ pissarsiarineqarput.

³ Takuuk ilatigut UPA 2017/103 suliap nr. 2017-8089

⁴ Kisitsisit 2016-imi marts iluarsivigineqarpoq, tassami Nuummi Arctic Winter Games 2016 USA-mit aamma Canada-mit immikkut ittumik ilaasorpasuaqarnermit malitseqarsimammat. Marts-imi kisitsisit 2015-imi aamma 2017-imi qaammat taanna aallaavigalugu naleqquttumik annertussusilerlugu iluarsineqarput

⁵ stat.gl.

⁶ Malugiuk, inuiaassutsit agguarsimanerannut tunngatillugu 2017-imut kisitsisit naatsorsueqqissaarnikkut eqqortumik takutitsinngitsutut isigineqanngissinnaammata, ilaatigut ukiunut siusinnerusunut sanilliullugu ilaasut nalunaarsorneqanngitsut amerlavallaarmata

Ilusiliaq 2: USA-mit aamma Canada-mit oqaluttuarisaanermi ujartuineq Kangerlussuarmit, Ilulissanit aamma Nuummit ilaasut aallartut uuttuutigalugit

2.3 Ilimagisat

Allakkiami matumani pingaarnertut ilimagineqartoq tassaavoq, Kalaallit Nunaat nunarsuarmi nunarsuarmioqataaleriartorfiusumut ilaasut kimmuinnaq timmisartuussisarnissamut periarfissaqaqqilersinnaanera ilimanartoq.

1. Ataatsimut isigalugu Kalaallit Nunaannut timmisartornissamik ujartuineq annertusiartorpoq, USA/Canada tungaanut aqputinik nutaanik ammaanissamut niuernermik tunngaveqartumik tunngavissaqarnermik malitseqarsinnaasumik
2. Ilaatigut Nuummi aamma Ilulissani nutaanik mittarfittaarnej, Kalaallit Nunaata aamma Amerikap avannarliup akornanni timmisartornissamut soqutiginninnerulernermik malitseqassasoq naatsorsuutigineqarsinnaavoq
3. Kalaallit Nunaannit timmisartuq aqputigalugu avammut nioqquteqarnej, pingaartumik aalisarnerup iluani, aqputinik nutaanik ujartuinnermut peqqutaaqataasinnaavoq
4. Oqaluttuarisaaneq aallaavigalugu Amerikami avannarlerni Kalaallit Nunaannut aqputinik tapiiffigineqartunik soqutiginnittoqanngilaq, taamaattumik tapiissuteqartoqassapat taakkua taamaallaat Kalaallit Nunaannit nammanneqassallutik

3 Tapiiffigineqanngitsumik ingerlatsinissamut tunngavissat

3.1 Timmisartumik aqutissanut suut kajumilersitsippat

Timmisartumik angalanissamik ujartuineq allanik ingerlataqarnissamit pisuusarpoq, taamaaliornermi timmisartumik angalaneq imminermini assartuineruinnartarluni. Taanna imminermini pingaarutilimmik soqutiginaateqanngilaq – inuit imaluunniit usit timmisartorniaannarluni timmisartortanngillat, kisianni ornigassamut ingerlataqarfiusussamut imaluunniit pisariaqartinneqartumut apuunniarluni timmisartortoqartarluni. Taanna malittaasumik ujartuineq angalasup assingusumik imaluunniit allanik sullinneqarnissamut allatut periarfissaqarnerinut ataqatigiissinneqassaaq, assersuutigalugu ataatsimeersuarnermi peqataanissamut IT atorlugu periarfissaqarneq, imaatigut assartuinissaq, allamik ornigassamik toqqaanissaq il.il.

Taamaattumik timmisartumik aqutissamik ammaanissamut kajumissaarutaasut, ingerlatani aqutini ornigassani tamaginni ingerlanneqartussaniittussaapput. Tassaasinnaavoq suliaqarluni ingerlatsinermut tunngasut imaluunniit sunngiffimmi/sulinnigiffeqarnermi sammisassat, assersuutigalugu ornigassamut takornariatut tikeraarluni. Nunanit tamalaanit aqutissaq ornigassat marluk aningaasaqarnikkut assigiinngitsunik najukkami ineriartortitsiviusut akornanni aqutaasinnaammat, maluginiassallugu pingaaruteqarpoq – assersuutigalugu imaassinnaavoq aningaasaqarnermi siuariartoqartoq, kisianni allami kinguariartoqarluni imaluunniit allanngortoqarani.

Inuiaqatigiinni niuerfinni aningaasaqarnermik ingerlataqarfiusuni timmisartumik angalanernik ujartuineq, inuiaqatigiit aningaasaqarneranni aammalu nunap BNP-ani (Bruttonationalprodukt) nalinginnaasumik ineriartornermut attuumassuteqaqqissaartussaavoq. Naliliisoqarpoq timmisartumik angalanernik nunarsuarmi ujartuinerup ungasissumut siuariartornerata 2/3-ia tikillugu, nunarsuarmi BNP-ip annertusiartorneranut toqqaannartumik attuumassuteqartoq. Taamaattumik BNP-imi aamma timmisartumik angalanernik ujartuineru ineriartorneq, aammalu timmisartumik angalanerup annertusiartornerata BNP-ip annertusiartorneranit annertunerusussaanagerat, imminnut toqqaannartumik attuumassuteqarput.

Attaveqaqatigiinnermi aningaasaliineq, assersuutigalugu mittarfinni, siuariartornerup ujartuinerullu ingerlanerannut tapersiisinnaavoq, kisianni aallaaviatigut tunngavissaqanngereersunut siuariartortitsisinnaanani. Attaveqaqatigiinneq nutaaq angalasup aningaasartuutaannik appasinnerulersitseqataassappat, tamanna ujartuineruermik pilersitsissaaq, tassami akit appasinneruppata tamanna ujartuinerulernermik malitseqassasooq naatsorsuutigineqarmat.

3.2 Timmisartumik aqutissaliinermut tunngavigisat

Matuma kinguliani allaaserisat tamakkiisumik allattuinerusussatut eqqarsaatigineqanngillat, kisianni tunngavigisani arlalinni pingaaruteqartuni, timmisartumik aqummik nutaamik pilersitsisoqassanersoq tamannalu sumi pissanersoq nalilersuineru ilaalluni, tikkuussisuuginnassallutik.

3.2.1 Niuerfik/Ujartuineq

Timmisartumik aqutissamik pilersitsinissamut tunngavigisassaaq pingaarnerpaaq tassaavoq piumannittoqarnersoq aammalu akileerusuttunik ujartuisoqarnersoq. Niuerfissaq nunap sumiiffianut aamma innuttaasut katitigaanerisigut taamaallaat nassuiarneqarsinnaanngilaq, taamaattumik USA-mi inuit +300 mio. najugaqartut tunngavilersuutigissallugu imminermini ujartuineru imaluunniit niuerfimmu nassuiaassutaasinnaangilaq, kisianni arlaannulluunniit tunngassuteqanngitsumik oqaatigineqaannarsinnaalluni. Nunami sumiiffimmi niuerfiup iluani pisariaqartitsisoqassaaq, timmisartumik aqutissamut tunngavissiisinnasutut uumarissaasinnaasutullu ujartuisitsilertussamik. Tamanna *ilaatigut* tassaasinnaavoq:

- Nioqqutissanik eqqussuineq/Avammut nioqquteqarneq
- Niueqatigiinnerup malitsigisaanik sulillutik angalasut
- Sammivinni tamaginni takornariarlutik angalasut
- Ilinniartitaanermi suleqatigiinneq
- Naalackersuinnikkut attaveqarneru politikkikkullu attaveqatigiinnerit

"City-pairs"-inut tusaamasaasunut, tassa imaappoq aqutit imaluunniit niuerfiit, assersuutigalugu København-London, ujartuinerpiamik aammalu akileerusussuseqartunik nalilersuinnissaq ajornanngitsumik

periarfissaqarpoq, city-pairs-inut nutaanut aammalu tusaamaneqalereersimanngitsunut, soorlu assersuutigalugu Sisimiut-Keflavik, ingerlatassat ujartuinermik pilersitsisinnaasut sukumiinerusumik misissoqqissaarneqarnissaat pisariaqartinneqartussaalluni. Taamaattumik timmisartumik angallassisarfutiqatigiiffik amerlanertigut niuerfiusinnaasut angissuserisinnaasaannik nalilersuiniarluni niuerfimmi misissueqqissaartariaqartussaavoq. City-pairs ingerlallualereersimasut angallannermut paasisutissanik nalunaarsukkanik pisinissamut periarfissaqarput, city-pairs nutaat pisussaartitsinissamik pisariaqartitsisarlutik.

Ujartuinerup missingersuiffiqarneqarnani nalilersorneqarneqarnilu, aamma akiliiumassuseqarneq nalilersorneqartarpoq. Naatsorsuutigineqarpoq sulillutik angalasut takornariarlutik angalasunit akiliiumassuseqarneqarnisartut. Taamaattumik Kalaallit Nunaannut aqquutit ikittuinnaat, ujartuinermi anusinngortitsisussatut isikkoqanngitsunik akeqartitsisoqassappat, takornariarlutik angalasuinnarnit nammaneqarsinnaasarpur. Timmisartumik nassiussat amerlanertigut ujartuinermit tamarmiusumut tapertaasussaappur, aammalu Kalaallit Nunaanni eqqussuineq aamma avammut nioqquteqarneq oqimaaqatigiinngimmata, aqquutissaq aallaaviatigut nassiussat annertussusaat ilisimaneqartut aallaavigalugit, timmisartumik nassiussaniinnaq nammaneqarsinnaassanngilaq. Aammattaaq timmisartumik nassiussalerinermik pilersitsinermut, ingerlasussanik piareersaasartunut uiguleriiaartunut, pisiniariaatsinik allanngortitsinermut ilaalu ilanngullugit aningaasartuutit, aqquutinut ukiup ilaannaani ingerlasartussanut qaqtuguinnaq naapertuuttarput, taamaattumik timmisartumik nassiussat annertusitinnissaannut uummarissaaniarluni ukioq tamaat aqquutissanik pilersitsinissaq pisariaqartinneqartussaalluni.

Ujartuisoq uteqattaartuusimasinnaavoq aamma/imaluunniit sammiviup aappaani ujartuinermit pingaartumik pisuusinnaalluni. Timmisartumik nassiussinissamik ujartuineq sammiviup aappaani nalinginnaasumik annertunerussaaq, tamannalu Kalaallit Nunaanni pisarpoq, ilaasunik timmisartuussineq amerlanertigut siumut utimullu billetsinik aallaaveqassalluni, taamaalillunilu sammivinni marluusuni tamaginni ujartuinermik qulakkeerissallutik. Niuerfinnik nutaanik naliliiffiqineqartut annertuut tassaasarpur nunap timaaniittut ("catchment-area"), tassa imaappoq mittarfiup eqqaani ilaasut aggerfissaanni sumiiffiup annertussusaa. Nuummi Mittarfik aallaaviatigut innuttaasut illoqarfimmi najugaqartut 18.000 missaanniillupput⁷. Kalaallit Nunaanni angallannerup ilusaa ukiorpassuit ingerlaneranni allanngussasoq naatsorsuutigineqarpoq, taamaalillutik Nuuk aamma Ilulissat siunissami angallannikkut eqiteriffiulissallutik, taamaaliornermi taakkua nunatai annertuumik annertusissallutik aammalu illoqarfiit eqqaanniittut Ilulissanut aamma Nuummut pitsaaneruseqarpoq aqquqteqalertussatut naatsorsuutigineqartariaqartut, annertuneruseqarpoq ilaatinneqalissallutik.

Nalilersuinerit taakkununga assingusut nunani allani ornigassanut nutaanut tunngatillugu ilimagineqartariaqassappur, taakkunani nunataasa annertussusaata aammalu mittarfimmukarsinnaanerup saniatigut aamma ilaasut mittarfimmik atuinissamik piuumassuseqarneqat atuisinnaassuseqarneqallu nalilersorneqassalluni.

3.2.2 Inissanik pissarsisinnaaneq

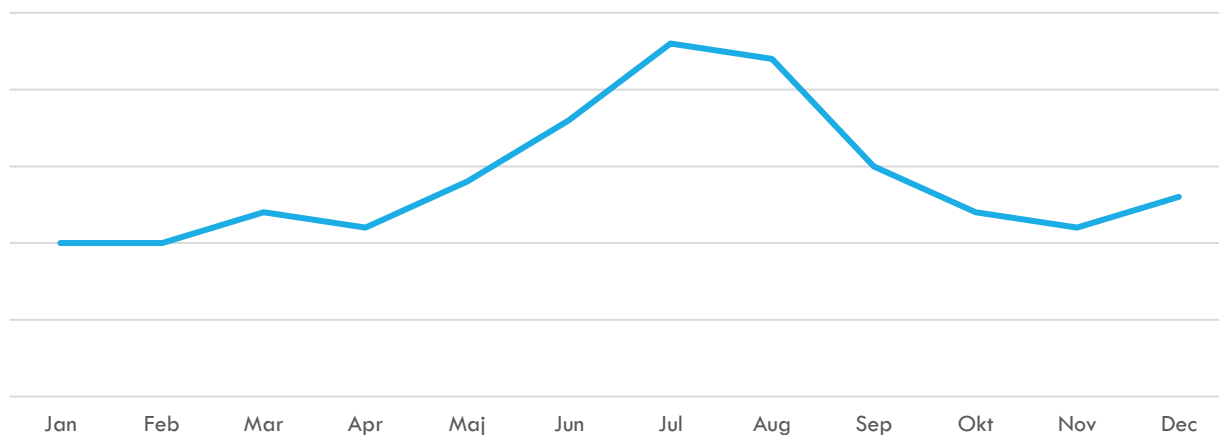
Timmisartumik aqquutissaliisinaanissamut pisariaqartoq tassaavoq timmisartunik atorineqanngitsunik (inissat), aammalu timmisartunik naleqquttumik angissusilinnik pissarsisinnaaneq. Kalaallit Nunaanni timmisartuutigineqartuni pingaartumik DHC8-Q200, 37-it tikillugit ilaasoqarsinnaasoq, Air Greenland-imit aamma Air Iceland-imit atorineqartoq, aallaavigineqarpoq. Timmisartuq angallavinni naannerusuni mittarfimmit annerusumit minnerusumut atugassatut eqqarsaatigineqarsimavoq aammalu nunanit tamalaanit angallavinnut takinerusunut atugassaqqigani. Taamaattumik maannakkorpiaq kimmuinnaq aqquutit ilanissaannut, ataasiakkaat eqqaassanngikkaanni, Kalaallit Nunaanni pitsaanerpaamik timmisartuuteqartoqanngitsoq tunngavilersuutigineqarsinnaavoq. Kangimut-kimmut, nalunaaquttap nikingassuteqarnera tunngavissaatillugu timmisartortarnissaq eqqarsaatigalugu, nalunaaquttap nikingassuteqarnera atorluarniarlugu kimmuinnaq aqquutissap kangianiit (tassa imaappoq Kalaallit Nunaanniit kimmuinnaq timmisartorluni) aallartissinaanissaa, iluatsitsilluarnissamut pisariaqarpoq. Ilusiliineq taamaattoq ilaatigut Air Greenland-ip København-ip aamma Kangerlussuup/Narsarsuup akornanni angallavianit ilisimaneqarpoq. Timmisartut tassani Danmarkimit aallaaveqarput tassanngaaniillu aallartarlutik.

⁷ Sanilliikkaanni Københavnimi Mittarfiup nunataani Sjællandimeersut, Fyn-meersut, Jylland-ip ilaaneersut aammalu Sverige-p kujasinnersortaaniittut inuit 4,3 mio.-inik amerlassuseqarput.

Taamaattumik aqquutit ilanissaannut timmisartuutini atuinissamut tunngatillugu isummersornerit, timmisartunut nutaanut aamma timmisartunut aalajangersimasunut, allatut iliuuseralugu attartornissamut imaluunniit atortunik attartornissamut isumaqatigiissutininut aningaasaliinissamut pisariaqartitsinermik naliliinernik ilaqartinneqassapput. Taakkua aqquutissamik aallartitsiniarnermut annertunerusumik aarlerinartoqartitsissapput aningaasartuuteqartitsissallutillu.

Timmisartumik angallassisarfiutileqatigiiffik timmisartuutimi ilaannik atunngisaqarpat, taanna sapinngisamik pitsaanerpaamik isertitaqarsinnaanissamut periarfissaqarfiusut aallaavigalugit sumi atorneqalersinnaanersoq nalilersuisoqassaaq. Nalilersuineri tassani aamma ukiup ilaani nikerartoqartarneranut tunngasut isiginiarneqassapput – timmisartumik angallassisarfiutileqatigiiffiit amerlanersaasa ukiumi qaammatit pingasukkaat aappaasa naalernerani aamma qaammatit pingasukkaat pingajuanni timmisartuutiminnik atorluaanerusarput, piffissap taassuma avataani amerlanertigut atunngisaqartarlutik. Naleqquttumik niuerfissarsinnaagaanni nammineq niuerfimmit piffissatigut allaanerusumi ujartuiffigineqartartumik, tamanna pilerinaateqassaaq, tassami ukiup ingerlanerani tamanna timmisartuutini pitsaanerusumik atorluaaffiusussaammat.

Ujartuineq ilaatigut timmisartumik angallassisarfiutileqatigiiffiup akigititanut politikkiatigut piffissat ujartuiffigineqannginnerusartut tungaannut uumarissarneqarsinnaavoq.

Ilusiliaq 3: Qaammatisiutit malillugit ukiup ataatsip ingerlanerani timmisartumik angalanissamik ujartuisarneq nalinginnaasumik pisartoq (piviusuunngitsunik saqqummiineq)

Piffissap angalaffiunerpaasartup avataani, timmisartut tamakkerlutik sulisinneqannginneranni aammalu aningaasartuutit aalajangersimasut (attartorneq/nalikkillilinerit, sillimmasiinerit, aserfallatsaaliuineq il.il.) matussusernissaannut isertitaqarfiusannigsumi aningaasartuutit arlallit, piffissami angalaffiunerpaasartumi ujartuisarnerup annerpaaffissaa aallaavigalugu timmisartumik angallassisarfiutileqatigiiffiup timmisartuutaannit nammaneqartarput. Taamaattumik isertitassat pingaarnerit piffissami angalaffiunerpaasartumi pissarsiarineqassapput aammalu aningaasaqarnikkut tunngavissat qularnartillugit aqqummik nutaamik sullissisinnaanissaq kisiat eqqarsaatigalugu timmisartuutit ilanissaat timmisartumik angallassisarfiutileqatigiiffimmut pilerinaateqartussaangilaq. Tamatumunnga aaqqiussutissaasinnaavoq piffissani timmisartumik inissanik attartorneq – assersuutigalugu aqquutissap aallarnisarnerani ingerlatseqatigiiffik nammineerluni aqqummi illersorneqarsinnaasumik atorneqarsinnaasunik atorneqanngitsunik peqanngippat.

3.2.3 Atorluaanerup annertussusaa

Air Greenland-imi ullumikkut aqquutini angallanneri issiaviit neqeroorutigineqartut 80,8 %-ii atorneqartarput (2017-imut ukiumoortumik naatsorsuutit), tamannalu nunarsuarmi nunanik sanilliussinermi 79 % missaannik annertussusiliinerup annertoqqatigaa⁸. Tamakkiinerusumik atuisoqarpat tamanna ingerlatseqatigiiffiup break-even-imik naatsorsuineranut naapertuuttussaassagaluarpoq. Taamaattumik akigititanik aalajangersaaneq aalajangiisuuvoq aammalu atuinerup annertussusaa kisimi aalajangersimasunut tunngassuteqanngitsumik

⁸ Takuuk IATA – International Air Transport Association

tunngavissaasinnaanani. Inissat 85 %-iisa atornerarneranni ujartuineq appassasoq ilimagineqarpoq, pissutigalugu ilaasut ulluni angalaffigerusutani angalasinnaanngikkunik allanik periarfissarsuilissammata imaluunniit angalanissaq taamaatiinnassallugu. Taamaattumik pitsaasumik atorluaaneq 75 aamma 85 % akornanniittussaavoq. Taamaattumik aqqummi nutaami unammillersinnaassuseqartumik annertussusilimmik akeqartitsilluni ukiorpasuit iluanni taamatut annertussuseqalersinnaassasoq ilimagineqartariaqarpoq. Aqqutissami nutaami atornerarneranut isertitaqarnissamullu siunnerfiit ukiut pingasut iluanni anguneqarajupput.

3.2.4 Akigititanik aalajangersaaneq aamma ilaasut akuleriiaat

Sullitat "akiliiumassuseqarnerat" tunngavissaavoq pingaaruteqartoq, qanoq akeqartitsinermi aqputip aalajangersimasup ingerlanneqarsinnaaneranut sunniuteqartartoq. Assersuutigalugu Iqaluit aamma Nuup akornanni ujartuineq qiviraanni, angalanissamat maannakkut periarfissatut ilusiliami aningaasartuutit aallaavigineqarsinnaapput, tassa imaappoq toqqaannartumik attartukkamik timmisartuussinermi imaluunniit Ottawa, Toronto, Island/Danmark aamma Kangerlussuaq aqquसारlugit angallavimmi timmisartumik angalanermi. Assersuummi tassani Nuummiit Iqalunniit angalaneq silaannakkut angallasseqatigiiffiit assigiinngitsut atorlugit ingerlanneqartussaavoq, aammalu Kangerlussuarmi, Keflavikimi, Torontomi Ottawamilu timmisartunut allanut nuuttoqartussaalluni. Angalaneq immaqa nalunaaquttap akunnerisa 20-t missaannik sivissuseqartussaavoq aammalu soorlu 25.000 koruuninik akeqartussaalluni. Nuup Iqaluillu akornanni toqqaannarlugu timmisartuussineq akunnerit marluk missaanniissaaq. Taamaattumik piffissaq sipaarutaasinnaasoq akunnerit 18 missaanniipput. Taamatut pisoqartillugu ilaasussa qalunaaquttap akunnerini marlunni timmisartuunneqassaguni 25.000 koruuninik akileerusussinnaassasoq eqqarsaatigineqarsinnaavoq, angallavissaq takisooq atorlugit taamatut akiliinissamat piumassuseqareerami. Taamatut akeqartitsinermi, taannaanaq isigalugu aqputissamik nutaamik pilersitsinermi annertusiarortinnissaanut kajumissuseqalersitsinavianngilaq, aammalu angalasunut ikittuaraannarnut naapertuulluartsinnaalluni. Akinik aalajangersaanermi ilaatigut ilaasup piffissamik sipaaruteqarnissaa, unammilleqatigiinnermi inissisimaneq, ilaasut allamik aqputissarsiornerissamat periarfissaqarnerat, ujartuinerup annertussusaa, aqqummi aningaasartuutissat, timmisartumik taamaattumik aqputini allani aningaasarsiornerissamat sanilliullugu pilliutigineqartunut aningaasartuutit, ilaasut katitigaanerat (sulinnigiffeqarlutik aamma sulillutik angalasut imminnut atassuteqarnerat) aammalu tamakkiisumik isigalugu aqputip sullitanut naleqartitsilersinnaanera, aallaavigalugit timmisartumik angallassisarfiutileqatigiiffik akeqartitsiniarsarisussaavoq. Akinik aalajangersaaneq pisariusuavoq aammalu aqqummi qanoq akeqartitsisoqassanersoq tunngavissat amerlasuut apeqqaasarput.

Timmisartumik angallassisarfiutileqatigiiffiup angallavissanik nutaanik nalilersuinermini, ilaatigut timmisartumik atorneranngitsumik sumi angalatitsinissaq aningaasaqarnikkut pitsaanagerissinnaanersoq isummersorneq aallaavigalugu, aqqummi qanoq akeqartitsisoqarsinnaanersoq misissoqjissaartussaavaa. Amerlanertigut akigititanik neqerooruteqarneq assigiinngiaartussaasarpoq, taamaattumillu ilaasut akuleriiaanerit agguaqatigiissillugu akigititamut aalajangiisuususaalluni. Aqqummi pingaartumik inuussutissarsiorlutik angalasunik sullissiviusumi, amerlanertigut aqqummit pingaartumik sulinnigiffeqarlutik angalasunik sullissiviusumit, akigititat qaffasinnerutinneqarsinnaasarput.

Timmisartumik angallassisarfiutileqatigiiffik oqaatigineqareersutut angallavinni sapinngisamik qaffasinnerpaamik isertitaqarfiusinnaasuni pisinnaasaminik atuilissasoq ilimagineqartariaqarpoq.

Oqaluttuarisaanerme kalaallit kimmuat nunanut allanut akigititaat:

Ukiuq	Angallavik	Akit aalajangersarneqartut (siumuinnaq – akitsuutit ilanngunnagit)
2012-2014	Nuuk-Iqaluit	Allanngortinneqarsinnaasoq: 4.340 DKK Allanngortinneqarsinnaanngitsoq: 2.055-2.895 DKK
2007	Nuuk-Kangerlussuaq-Baltimore/Washington	Akisuneq, allanngortinneqarsinnaasoq: 9.320 DKK Allanngortinneqarsinnaasoq: 6.350 DKK Allanngortinneqarsinnaanngitsoq: 3.870 DKK

3.2.5 Kiffartuussinerup annertussusaa

Aqutissap nutaap pilerinaateqarnissaanut aammalu ujartuiffigineqarneranik ingerlatitseqataanissaanut sullissineq pitsaassuseqartinneqartussaavoq, paasillugu ornigassanut pilerigineqartunut attaveqartussaavoq (toqqaannartumik imaluunniit toqqaannangitsumik), aalajangersimasumik amerlassusilinnik tikittartussaassaaq aammalu ingerlatassanut tunngavissiivigisaanut naleqqiullugu aallarnissamut piffissat pilerinaateqartussaassallutik. Aallaaviatigut aqummi sapaatip akunneranut aallartarnerit marluusariaqarput, tassami sapaatip akunneranut ataasiaannarluni aallartoqartarpat, aqutissanut aamma assartueriaatsinut allanut ujartuisoqarunnaarsinnaamat. Aqutissami iluatsitsilluarterneq ilutigalugu timmisartumik angallassisarfiutileqatigiiffik akulikinnerulersitsilluni annertusititsisnaavoq.

3.2.6 Aningaasartuutit

Aqutissamut aningaasartuutissat isertitarineqarsinnaasunut, minnerunngitsumillu timmisartumik angallassisarfiutileqatigiiffiup aqutini ataqatigiissuni sumiiffinnut allanut timmisartumi inissaqartitsisnaannissaanut, naapertuuttariaqarput. Taamaattumik timmisartumik angallassisarfiutileqatigiiffiup aqutissamik nutaamik nalilersuinerani, aqutissap nutaap malitsigisaanik qanoq aningaasartuuteqartoqassanersoq, pissusissamisoortumik naliliiffigineqartussaavoq. Tassunga ilanngullugu oqaatigineqassaaq, Kalaallit Nunaannut timmisartornermi mittarfimmut ilaasunullu aningaasartuutit qaffasittarmata, aningaasartuutit annertussusaannut taamaalillunilu atuisunut akigititanut sunniisarlutik, taamatullu ornigassanut isorliunerusuniittunut timmisartornermi arlalinnik suliaqarneq killilersuiffigineqarsimasinnaavoq, timmisartumik angallassisarfiutileqatigiiffiup usisnaasaminik, taamaalillunilu inissanik tunineqarsinnaasunik annikillisisariaqarneranik malitseqartumik (tassa imaappoq timmisartumi issiavissat tamarmik tunineqarsinnaassanngitsut).

3.3 Avatangiisit avataaniittut

Inuiaqatigiinni, nunami namminerme nunarsuarmilu tunngavissat avataaniittut arlallit, timmisartumik aqutissamik nutaamik pisariaqartitsinerme sunniuteqartussaapput. Ataatsimut isigalugu najukkami nunarsuarmilu aningaasaqarnerup ineriartornera tunngavissaasussaavoq pingaaruteqartoq, taamatullu periarfissat killiliisartullu, politikkiimiissinnaasut inatsisiniissinnaasullu, isiginiarnissaat pingaaruteqarpoq. Matuma kingulianiittoq takussutissiaq *tamakkiisunut takutitsisuunngilaq*, kisianni 2019-imi nalilersuineq aallaavigalugu qulequttat ilaatigut aqutissanik nutaanik pisariaqartitsinerme sunniuteqarsinnaasut, ilaatigullu aqutissanik nutaanik pilersitsisnaannissamut tunngavigisassat, arlallit suussusersineqarput. Tunngavissat taaneqartut arlallit tassaassapput qulequttat timmisartumik angallassisarfiutileqatigiiffiit aqummik aallartitsinissamut nalilersuineq sioqqullugu misissueqqissaarnerminni pingaartissimasaat. Malugiuk allattukkani periarfissat/tunngavigisassaqqissut aammalu killilersuutaasinnaasut ilaatinneqarmata.

POLITIK AAMMA INATSISILERINEQ

- ✓ USA-mut/Canada-mut qaninnerusumik attaveqalernissaq pillugu Kalaallit Nunaanni politikikkut kissaateqarneq
- ✓ Canadami Nunavummut attaveqaatit qanittut, kulturimut tunnganerusut. Kalaallit Nunaata aamma Nunavut akornanni paaseqatigiinnerme isumaqatigiissutinik (memorandums of understanding) suleqatigiinnissamullu isumaqatigiissutinik assigiinngitsunik peqarpoq.
- ✓ Kalaallit Nunaata qulaanni silaannartaq pillugu oqallinneq ingerlasoq – Island vs Canada – siunissami aqutissap sukkoortarnissaanut aningaasartuutinullu sunniisnaavoq
- ✓ USA-mi aamma Canada-mi aqummik aallartitsinerme qularnaveeqqusiiernerik (bonds), isumannaallisaanernut ilusiliinernut il.il. pilersitsinerme annertuunik aningaasartuuteqarneq. Tamatumunnga aningaasartuutit aqutissami periarfissaqarfiusunut naapertuutissapput.
- ✓ USA-mut/Canada-mut silaannakkut eqqussuinerme/avammut nioqquteqarnerme killilersuinerit annertuumik aningaasartuuteqarfusartut
- ✓ USA-mi maannakkut naalakkersuisuusut atuunneranni visum-inut nunamullu isernissamut killilersuinerit USA-mut angalanissamik ujartuinerme sunniuteqarnerlussinnaapput

- ✓ Nunavut-mi naalakkersuisut aamma Naalakkersuisut akornanni politikikkut siunertanut isumaqatigiilluni pilersaernerit assigiinngitsut pipput
- ✓ Timmisartumik angalanermut aamma nunanut allanut suliassaqarfiit Kalaallit Nunaata akisussaaffigilerlugit tigusimangilai aammalu akuersissutinut, immikkut ittumik akuersinissamut il.il. naggataatigut aalajangiisinaatitaaneq nunani allani oqartussaniippoq
- ✓ Danmark USA-mut aamma Canada-mut immikkut timmisartumik angalanernut isumaqatigiissuteqarpoq, Kalaallit Nunaat ilaatinneqarluni
- ✓ Immikkut timmisartumik angalanernut isumaqatigiissuteqarnerit pitsaasut Kalaallit Nunaata aamma USA-p/Canada-p akornanni aqutissaliinissamut politikikkut akimmiffissaliinngillat. Kalaallit Nunaat EU-p avataaniippoq, taamaattumillu EU-p aamma USA-p/Canada-p akornanni timmisartumik angalanernut isumaqatigiissutini pineqartunut ilaanani, kisianni taamaallaat immikkut isumaqatigiissutit malittussaallugit, tamatuma malitsigisaanik aqutitut akuersissuteqarnerit pingaartumik allaffissornikkut suleriaaseqarfigineqassallutik, politikikkut sulianik ingerlatsisoqartussaani.
- ✓ Inuiaqatigiinnut Kalaallit Nunaanniittut ittunut tikikkuminassutsimik pitsanngorsaanneri inuiaqatigiit aningaasaqarneranni iluanaarutissaqarpoq, tamannalu kajumissuseqalersitsinissamut ilusiliinernut tunngavisseeqataanissamut politikikkut kajumissaataasinnaavoq.

ANINGAASAQARNEQ

- ✓ Kalaallit Nunaanni aningaasaqarnej siumukarpoq aammalu BNP qaffakkiartorluni
- ✓ Kalaallit Nunaanni mittarfinnut akitsuutit qaffasipput, tamatumalu aqutissat nutaat pilernaateqannginnerulersippai aammalu ornigassatut unammillersinnaassuseqannginnerulersitsilluni
- ✓ Euro-p aamma koruunip amerikamiut aamma canadamiut dollarianut naleqqiunneqarnera ilaatigut timmisartumik angallassisarfiutiqatigiiffiit aningaasartuutaannut ilaatigullu niuerfinni pineqartuni ujartuinerlut sunniisussaavoq.
- ✓ Kalaallit Nunaannut ilaasut piffissami angallaffiunerpaasumi ukiumut 9-15 %-imik amerleriartarput
- ✓ Amerikamit avannarlermit Kalaallit Nunaannut ilaasussat ujartuinerat annertusiartorpoq
- ✓ Kalaallit Nunaanni aamma Kalaallit Nunaannut/Kalaallit Nunaannit aamma Island-imit niuerfiup pioreersup aningaasarsiuqatigiiffiit annertusiartornerata aqutitut/niuerfinnut nutaanut pisisinnaassuseqannginnerusunut atorneqanngitsunik pisinnaasaqarnej killilerneqarsinnaavoq
- ✓ Kalaallit Nunaanni suliffeqarfiit Amerikami avannarlermi ingerlataqartut arlaqarput
- ✓ Kalaallit Nunaata aningaasaqarnera namminersortut ingerlataqarnerisa annertusiartornerisa malitsigisaanik ataatsimoortumik tapiissutinik pinngitsuuisinnaannginneruleriartorpoq
- ✓ Nunap avataani aallartitsinermi ingerlatat amigartooruteqarfiusartut, ingerlatat timmisartumik angallassisarfiutiqatigiiffimmi Kalaallit Nunaanni angerlarsimaffeqartumit ingerlanneqarsimappata, aningaasaqarnekut nunami angerlarsimaffigisami nammanneqassapput

ISUMAGINNINNERMUT TUNNGASUT

- ✓ Kalaallit Nunaanni nunassittarnerup siamasissuunerata malitsigisaanik, illoqarfinni nunami pingaartumik nunanit allanit mittarfiit eqqaanniittuni innuttaasut katersuussimanerat annikippoq. Nunanit tamalaanit mittarfiit eqqaata nunataata annertusitinnissaanut attaveqatigiinneq tapertaasusaaq pisariaqartinneqarpoq.
- ✓ Nunami namminermi nunap timaa killeqartoq. Innuttaasut ikittuinnaat Danmarkimut qanimut atassuteqarnerisa malitsigisaanik Amerikamut avannarlermut attuumassuteqartumik nunami namminermi niuerfeqarnej killeqarpoq
- ✓ USA aamma Canada tassaangillat niuerfiit 1-2, kisianni tassaanerupput niuerfiit 50-init amerlanerusut, akuliuffiginissaat akisunerusinnaalluni

TEKNOLOGI

- ✓ Kalaallit Nunaata kitaani ornigassanut aalajangersimasunut aamma maannakkut Kalaallit Nunaanni timmisartuutitut ETOPS-inik⁹ pisariaqartitsineq, nunani tamalaani aqutitinnit annertusitinnissamut naleqqutinnigissinnaavoq (taamaattoq nalunaaquttap nikinganera pissutaalluni Amerikamut avannarlermut aqutitini Kalaallit Nunaat aallaavigalugu timmisartuussisarnissaq iluaqutissartaqarpoq, tassa imaappoq kangianiit kimmuinnaq)

⁹ Extended Twin Engine Operations – timmisartut marlunnik mootorillit atorlugit ungasinnerusumut timmisartornissamut akuersissut/immikkut ittumik akuersissut

- ✓ Kalaallit Nunaanni mittarfinni pioreersuni timmisartut suussusaannut tunngatillugu killilersuuteqarpoq (mittarfiup takissusaa)
- ✓ Timmisartut nutaaliat ataatsimut isigalugu ungasinnerusumukarsinnaasarpur aammalu Kalaallit Nunaat siusinnerusukkut pisartut paarlattuanik, assersuutigalugu USA-p aamma Europa-p akornanni angallavinni takinerusuni pissusissamisoortumik uniffigineqartanngilaq

Ilusiliaq 4: PEST-imi tunngavigisat

3.4 Iluatsitsilluarnissamut tunngavissarititaasut

Aqqutissamik pilersitsinissamut iluatsitsilluarnissamut tunngavissarititaasut imaluunniit kisitsisitigut paasissutissat ilaatigut imatut eqikkarneqarsinnaassapput:

ILUATITSILLUARNISSAMUT TUNNGAVISSARITITAASOQ	IMAA
Isertitaqarneq	Qanittoq isigalugu aqut imminut nammassinnaassaaq, kisianni piffissap aallarnisarfiusup naleqquttup ingerlanerani, ukiut pingasuungajuttumi, aqut nutaat nalinginnaasumik isertitaqartitsisinnaassaaq aammalu matussusiinissamut pissarsiviusinnaassalluni aammalu timmisartumi issiavimmut tunineqartumut ataatsimut agguaqatigiissillugu isertitaqarnermi siuariartortoqassalluni.
Atorluarneqassusaa	Timmisartumik angallassisarfiutileqatigiiffiit ilaatigut inissanik neqeroorutigineqartunik atorluaaneq aammalu taassuma isertitaqarfineqarnera uuttortartarpaat. Angallavimmi iluatsitsilluortoqassappat, taakkua marluk siumukartariaqarput, tassa imaappoq piffissap aallarnisarfiusup ingerlanerani, ingerlatseqatigiiffiup angallaviinut periusissaanullu allanut sanilliunneqarsinnaasumik atorluarneqalereersimassaaq, taamatullu taassuma isertitaqarfineqarnera inissat qanoq atorluarneqarsinnaagaluarnemannut tunngatillugu sanilliunneqarsinnaallunilu illersorneqarsinnaassalluni.
Ujartuinerut annertusiartornera (ilaasut aamma/imaluunniit nassiussat)	Aqqutissami siuariartornissaq tunngavissinneqassaaq aammalu siuariartortitsinermut piffissami aallarnisarfiusumi aqqummut ujartuinerup annertusiartornera takuneqarsinnaalluni, tamatuma kingorna siuariartortitsinnarnissamut periarfissaqarluni, siuariartortitseqataaguni pitsaassalluni.
Sinneqartooruteqassuseq/ Iluanaaruteqassuseq	Aqut ingerlatat allat imaluunniit pigisat nalillit ingerlatseqatigiiffiup aningaasaliivigisinnaasai assigalugit aningaasaliineruvoq. Taamaattumik ingerlatassami sinneqartoorutaasinnaasut ingerlatseqatigiiffiup suliffeqarfimmini periusissiaanut aammalu sinneqartooruteqarnissamik piumasaqaataannut tulluartaussapput ¹⁰ .

Ilusiliaq 5: Iluatsitsilluarnissamut tunngavissarititaasut

3.5 Inatsisitigut killissaliussat

Timmisartumik angalanermut suliassaqarfik aamma nunanut allanut suliassaqarfik Kalaallit Nunaata akisussaaffigilerlugit tigusiannngilai, taamaattumik Kalaallit Nunaata isumaqatigiissutit akuersissutillu danskit tungaanniit isumaqatiginninniutigineqarsimasut tunniunneqartartullu, pinngitsoorsinnaanngilai. Danmarkip EU-mi ilaasutut timmisartumik angalanermut isumaqatigiissutit EU-p aamma USA-p Canada-llu akornanni isumaqatigiissutigineqartut, malittussaavai. Kalaallit Nunaat EU-mi isumaqatigiissutini taakkunani

¹⁰ Air Greenland minnerpaamik 8 %-imik ataatsimut katillugu sinneqartooruteqartarnissamik piumasaqaateqarpoq, takuuk ingerlatseqatigiiffiup ukiumoortumik nalunaarusiaa, tamannalu aamma ingerlatani ataasiaannartumik pisuni ingerlatsisoqarsinnaanersoq naliliinermut tunaartarineqarsinnaavoq.

pineqartunut ilaanngilaq, kisianni Danmarkimut aammalu USA-mut Canada-mullu immikkut isumaqatigiissuteqarluni.

Danskit/kalaallit aamma amerikamiut/canadamiut timmisartuutiqatigiiffiisa Amerikap avannarliup aamma Kalaallit Nunaata akornanni aqcutini timmisartuussisinnanissaanut timmisartumik angalanermut politikikkut aporfissaqanngilaq, kisianni suliaqarnermut piumasaqaatit arlallit, ilaatigut Federal Aviation Authority-mit (FAA), Transport Canada-mit (TC), Trafik-, Bygge- og Boligstyrelsen-imit (TBST), European Aviation Safety Agency-mit (EASA) allanillu aalajangersagaasut timmisartumik angallassisarfiutiqatigiiffiit naammassisimasussaavaat.

Danmarkip aamma Kalaallit Nunaata akornanni immaqalu aamma Canada-mut aqqummi timmisartuussinerit paarlattuanik USA-mut aqqummi akigititat aallaaviatigut oqartussanit akuerineqartussaangillat, taamaattoq timmisartumik angallassisarfiutiqatigiiffinnik allanik codeshare¹¹ atuutisillugu timmisartuussisoqassappat, timmisartumik angallassisarfiutiqatigiiffiit akornanni akigititat ataqatigiissaarneqarnissaat pisariaqartinneqarluni, attartorluni angalanermut akigititanik nalinginnaasumik akuersissuteqartarnerit aalajangersimasut aamma akigititanik nalunaarutiginninnerit ilaanatik, tamatumani nunani pineqartuni oqartussat ilaatinneqartussaallutik.

USA

Tunngavioq tassaavoq danskit USA-mut immikkut isumaqatigiissutaat 1944-imeersoq 1995-imi allanngortinneqartoq. Kalaallit Nunaanut tunngatillugu, danskit/kalaallit ingerlatseqatigiiffiat timmisartuussinissamut pisinnaatitaaffeqalissappat, amerikamiut ingerlatseqatigiiffiup taamaaqataanik aamma pisinnaatitaaffilerneqassasoq, Danmarkip Namminersorlutik Oqartussat sinnerlugit uppersarsinnaassavaa. Akuersissut atorineqassasoq, piumasaqaataavoq.

Timmisartumik angallassisarfiutiqatigiiffik toqqarneqartoq amerikameersuuppat imaluunniit Danmarkimeersuuppat/Kalaallit Nunaanneersuuppat aammalu allatigut FAA-mit aamma/imaluunniit EASA/TBST-imit suliaqarnermut teknikkikkullu piumasaqaatit tamaasa naammassisimallugit, aammalu isumaqatigiissut naapertorlugu timmisartuussisinnanissamut toqqarneqarluni (*ilisarnaaserneqarpat*) angallannermut pisinnaatitaaffeqalernissamut maannakkut anigorniagassaqanngilaq.

Canada

Tunngavioq tassaavoq danskit Canada-mut immikkut isumaqatigiissutaat 1989-imeersoq¹² 1997-imi allanngortinneqartoq. Suleriaaseq USA-mut timmisartuussinermut suleriaatsip assingaa, aammalu piumasaqaataasusaaq tassaassaaq illuatungaani Namminersorlutik Oqartussat aamma danskit naalagaaffiata, aammalu illuatungaani canadamiut oqartussaasuisa (Canada Transportation Agency – CTA) akornanni qanimut ataqatigiissaarisooqassasoq.

Air Greenland nalinginnaasunut ingerlatsinissamut akuersissutinut pigisaminut ilaatillugu Canadami ornigassanut aalajangersimasunut angallavinnut akuersissutinik peqareerpoq.

Timmisartumik angallassisarfiutiqatigiiffik toqqarneqartoq Canada-meersuuppat imaluunniit Danmarkimeersuuppat/Kalaallit Nunaanneersuuppat aammalu allatigut CTA/TC-mit aamma/imaluunniit EASA/TBST-imit suliaqarnikkut teknikkikkullu piumasaqaatit tamarmik allatigut naammassineqarsimappata, aammalu isumaqatigiissut naapertorlugu timmisartuussisinnanissamut toqqarneqarluni (*ilisarnaaserneqarluni*) angallannermut pisinnaatitaaffeqalernissamut maannakkut anigorniagassaqanngilaq.

Attartorneq

¹¹ Codeshare tassaavoq timmisartumik angalanermi suleriaaseq nalinginnaasoq, tassani timmisartumik angallavik timmisartumik angallassisarfiutiqatigiiffimmit ataatsimit sullissivigineqarluni, kisianni ingerlatseqatigiiffinni arlalinnit ilisarnaatertik allalugu nittarsaanneqartarluni – Air Greenland-ip ilisarnaatigaa "GL" aammalu codeshare-imi, assersuutigalugu canadami First Air, ilisarnaataa "7F", timmisartuussinermi ataatsimi timmisartumik angallassisarfiutiqatigiiffiup aappaanit sullissivigineqartumi ingerlatseqatigiiffiit marluk tamarmik ilisarnaatai allassimassallutik, taamaalilluni ingerlatseqatigiiffinni marluusuni timmisartuunneqarnissamut pisisoqarsinnaalluni.

¹² Isumaqatigiissutaqqartoq 1949-imi isumaqatigiissutigineqarpoq

Attartukkamik timmisartuusinerit aqqummi aalajangersimasumik angalanissaq neqeroorutigineqartanngilaq, kisianni aalajangersimasumik akuttussusilinnik tulleriissaartunik sivilunerusumi ingerlanneqarluarsinnaalluni. Taamaattoq Danmarkimi BL¹³ 10-1 inissat qanoq amerlatigisut ammasumik tuniniaanikkut neqeroorutigineqarsinnaanersut (annerpaamik 30 %) aammalu inissat qanoq amerlatigisut attartukkamik timmisartuusineri pingaarnertut suliarineqartussanut/sullitanut tunngatinneqassanersoq, killilersuisussaavoq. Tassa imaappoq aqqummi timmisartuusinerit paarlattuanik inniminneeriaatsimi nalinginnaasumi (assersuutigalugu Amadeus, Sabre allallu) inissanik tuniniaasoqarsinnaassanngilaq, kisianni angalanerit ataatsimoortitani angalanerit, ingerlatat assigisaasaluunniit ilaattut attartornermi sullitanut tunineqartussat neqeroorutigineqarnissaat pinngitsoorneqarsinnaanani.

Ataatsimut isigalugu attartukkamik timmisartuusinnissamut, timmisartuusinerit aallartinnissaat sioqqullugu oqartussani pineqartuni qinnuteqartoqartussaavoq. Timmisartuusinerit tulleriissaartit pineqartut sivilussusissaat apeqqutaalluni, qinnuteqarnissamut piffissamut killiliussa q sivitsoorneqarsinnaavoq. Timmisartumik angallassarfiutileqatigiiffik akuutinneqartoq Danmarkip aamma USA-p akornanni immikkut timmisartumik angalanissamut isumaqatigiissutip matuma siuliani taaneqartup ataani toqqarneqarsimatillugu (ilisarnaaserneqarsimatillugu), USA-mut attartukkamik timmisartuusinnissamut BL 10-1-imi maleruagassat immikkut ittut atuupput.

Aammattaaq allakkiami matumani kapitali 4-mut, pisortat tapiissutaannut inatsisitigut killiliussanut tunngasumut aallaqqaasiut takuuk.

3.6 Immikkoortumi inerniliussat

Kalaallit Nunaannit Amerikami avannarlermi ornigassanut aqquteqarluni imaluunniit attartukkamik timmisartuusinerimik pilersitsinissamut inatsisitigut imaluunniit politikikkut aporfissaqanngilaq. Taamaattumik aqqummik pilersitsinissamut niuernerimik tunngaveqartumik isumaliutersuuteqartoqartussaavoq, tassani niuerfinni pisisinnaassuseqartoqarnera pingaartumik tunngavigineqassalluni. Aqqutissaq aallarlerlaaq piffissami aallarnisarfiusumi aningaasaqarnikkut imminut nammassinnaariarluni (break-even) ingerlatseqatigiiffiup angallavimmini ingerlataminilu allani angusinnaasaannut naapertuuttumik timmisartumik angallassarfiutileqatigiiffimmut isertitaqartitsisinnaalertussaassaaq.

Ilaatigut issiavimmut kilometerimut neqeroorutigineqartumut ataatsimut agguaqatigiissillugu isertitassat aammalu ujartuinerup annertusiartornera uuttuutigineqartarput. Timmisartumik angalanissamik ujartuineq malittaasumik ujartuineruvoq, inuiaqatigiinni ingerlatat allat apeqqutaallutik. Timmisartumik angalanissaq imminermini pilerinaateqanngilaq, kisianni ingerlatassanut tunngavissisussaalluni, soorlu ornigassani aqqummi ilaatinneqartuni niuertarfik, tunisassiorneq, takornariartitsisarneq, naalagaaffiup attaveqarnera il.il.

¹³ BL = Inuiaqatigiinni Timmisartumik angalanerimut aalajangersakkat. BL-it uppersaataapput maleruagassat ilaannik Timmisartumik angalanerimut inatsimmi inatsisitut immersugassat aalajangersarneqartunik atuutsisiviisut

4 **Attaveqatigiinnerup ineriartortinneqarnerani pisortat aallussinerat**

Immikkoortumi matuma kingulianiittumi tapiissutit aamma aallarnisarnermut tapersiinerit assigiingitsut, timmisartumik aqputinik nutaanik pilersitsinermut tapiissutigineqarsinnaasut nassuiarneqarput. Tapiissutit ataasiakkaarlugit imaluunniit imminnut ataqatigiissillugit tunniunneqarsinnaapput. Nunarsuarmi sumiiffinni allani suliniuteqarnerit arlallit ataatsimoortinneqartarput. Assersuutigalugu takuuk Visit Denmark-ip ataani danskit aqputinik ineriartortitsinermut suliniutaat Global Connected, nunanit allanit timmisartumik aqputinik amerlanerusunik pilersitsinissamik siunertaqartut. Danskit naalagaaffiat, tikikkuminarnerulersitsineq inuiaqatigiit aningaasaqarneranni pitsaasumik pissarsiaqarfiusartoq, kisianni ineriartortitsineq tapiiffigineqanngitsumik ingerlasinnaassasoq, tunngavissaatillugu, suliniuteqarnernut aningaasaqarnikkut tapersiisarpoq.

Namminersorlutik Oqartussat pisortatut piginnittut aamma Kalaallit Nunaanni oqartussaasutut pisortat tapiissuteqarnissaannut suliniutinut tunngatillugu inatsisitigut killilersuutaasinnaasut eqqumaffigisussaavaat (soorlu amigartooruteqarnissamut qularnaveeqquusiissutit, ingerlatsinermut tapiissutit il.il.).

Unammilleqatigiinneq pillugu Inatsisartut inatsisaanni nr. 1, 15. maj 2014-imeersumi

(unammilleqatigiinnermut inatsit) unammilleqatigiinnermut ataatsimiititaliaq pisortat maleruagassiaat pisortallu tapiissuteqartarneri unammilleqatigiinnermut ajoqusiinnaappata iliuuseqarnissamut periarfissinneqarput. Taamaattumik matuma kinguliani siunnersuutinut tunngatillugu isumaqatigiissutit pisortanilluunniit iliuuserineqartut suulluunniit inatsisinut tunngasortaata unammilleqatigiinnermut ataatsimiititaliamit naliliiffigisassanngortinneqarsinnaapput. Tunngaviusumik neqeroorutit inatsisini atuuttuni sinaakkusiusat iluanni suliarineqarsinnaapput, kisiannili naggataagut *pissutsinik aalajangersimasunik naliliinerit aalajangersimasut* apeqqutaasarmata eqqumaffigineqartariaqarput.

4.1 **Akitsuutinik akiliinissamut tapersiisut**

Timmisartumik angallassisarfiutileqatigiiffik mittarfimmum timmisatuussigaangat, tamatumunnga atasumik arlalinnik aningaasartuuteqartoqartarpoq, assersuutigalugu aallarnermut/minnermut akitsuutit, ilaasunut akitsuutit il.il. Nunanit tamalaanit mittarfiit ilai kajumissuseqalersitsinissamut pilersaaruteqartarput, tassani mittarfik timmisartumik angallassisarfiutileqatigiiffinnut aqputinullu nutaanut akitsuuteqartitsinnginnissamik neqerooruteqartarluni. Timmisartumik angallassisarfiutileqatigiiffiup piffissami aallarnisarfiusumi taamatut aningaasartuuteqartinnginnerani¹⁴ aningaasaqarnikkut piujuartussamik isertitaqalernissap tungaanut timmisartumik angallassisarfiutileqatigiiffik ikiorneqartarpoq aammalu aningaasartuutaasa appasitsinnissaannut iluaqusiisoqartarluni. Amerlanertigut ukiut arlallit ingerlaneranni tapiissutit annikilliskkiartuaarneqassapput, nalinginnaasumik ukiut pingasut ingerlaneranni pigajuttumik. Assersuutigalugu ukioq 1-imi 100 %-imik akikillisaasoqarsimasinnaavoq, ukioq 2-imi 75 %-imik akikillisaasoqarluni aammalu ukioq 3-imi 50 %-imik akikillisaasoqarluni.

¹⁴ "Akitsuuteqartitsinnginneq" ilaatigut aamma taaneqartarpoq "nittersaassinermut tapersiineq", kisianni matumani oqiaatsit marluk taakkua assigiinngisinneqanngillat.

TAPERSIIVOQ	AKERLIUVOQ
<ul style="list-style-type: none"> - Amerlanertigut tapiissuteqariaatsinit allanit pisortanut aningaasartuutiffiunerusarpoq - Aningaasartuutit annertussusaat ilisimaneqarput - Ilusiliineq taanna timmisartumik angalasartuni ilisimaneqarpoq - Iluatsitsilluarnissamut tapiiffigineqanngitsumik ingerlanerup annaasaqaataasinnaanera kajumissuseqalersitsinnaanerlu timmisartumik angallassisarfiutileqatigiiffimmiinnartarpoq - Kalaallit Nunaannuinaq killilerneqassanngilaq, kisianni amerikamiut/canadamiut mittarfiini arlalinni anguneqarsinnaassasoq ilimagineqarsinnaavoq - Nunavut-mi mittarfinni akitsuutit appassisumik annertussuseqarput 	<ul style="list-style-type: none"> - Aaqquissuussineq amerlanertigut piffissami killilimmi pisussaavoq - Aningaasarsiorfiit ilaannit, timmisartumik aqquissaliinermik aningaasarsiorfeqartussanit, isertitassaqaassanngilaq, assersuutigalugu Mittarfeqarfinni aammalu siunissami Kalaallit Airports A/S-imi isertitassanik annaasaqarnertut ittumik - Nunat inatsiseqarfiusut ilaanni inatsisitigut killilersuuteqassaaq, assersuutigalugu EU iluani, naalagaaffimmit tapersiinnissamut killissaliussanik aalajangersaaviumi aammalu immaqa aallarnisarnermi akikillisaanerit sivisussusissaanni - Akilliitsinnginnissap kisimiissinnaanissaanut aningaasartuutit ilaannut malunnaateqassasoq ilimananngilaq

Ilusiliaq 6: Akitsuuteqartitsinnginnissamik nalilersuineq

4.2 Kiffartuunneqarnissamut isumaqatigiissutit

Aqquutit kiffartuussinissamut isumaqatigiissuteqarfiusut, aallaaviatigut aalajangersimasumik aqquaqarneq tapiiffigineqanngitsumik ingerlanneqarsinnaalluni aammalu timmisartuussisarnerup ingerlanneqarnissaata qulakkeernissaanut inuiaqatigiinni mianerisassaqluni, ornigassatut eqqarsaatigineqanngillat. EU-mi inatsisini¹⁵ tamanut aqquutinut (Public Service Obligations) tunngavigisat makkua atornerqarput:

1. *"aqquutissaq sumiiffimmi mittarfimmit sullinneqartussami aningaasaqarnikkut iisumaginninnikkullu ineriartortitsinissamut pingaaruteqarluninartutut isigineqarpoq"*
2. *"aqquutissami, timmisartumik angallassisarfiutileqatigiiffiup niuernermik tunngaveqartumik ingerlatsinissamik soqutigisaqarnertik kisiat samminiassagunikku ingerlatsivigisassarinnikkaluagaanni ingerlaavartitsinissamut, akuttoqqatigiissumik ingerlatitsinissamut, akinik aalajangersaanermut imaluunniit inissat minnerpaaffeqarnissaanut tunngatillugu piumasaqaatinut aalajangersarneqartunut naapertuuttumik aqquummi timmisartuussinissap minnerpaaffilerneqarnissaa pisariaqarpoq"*

TAPERSIIVOQ	AKERLIUVOQ
<ul style="list-style-type: none"> - Kiffartuunneqarnissamut isumaqatigiissummi angallassisartup aalajangersimasumik annertussusilimmik sinneqartooruteqaannarsinnaanissaa, taamaattumillu pilerinaateqarnissaa, qulakkeerneqarpoq - Tapiissuteqartoq timmisartuussinermut akukilissusissanik, atugassarititaasunik il.il. nassuiaanissamut inissisimalertarpoq, taamaattumillu taakkua niuernermik tunngaveqartumik taamaallaat aallaaveqaratik 	<ul style="list-style-type: none"> - Canadamiut/amerikamiut tungaanniit Kalaallit Nunaannut kiffartuunneqarnissamut isumaqatigiissutit tunngavigalugit aqquutissaliinissaq taamatut soqutigineqartiginngilaq - Amerikamut avannarlermut aqquutissaliinissamut isumaginninnermi aningaasaqarnermilu immikkut eqqarsaatigisassaqaartoq tunngavilersuutissaqarnaviannngilaq

¹⁵ Ataatsimoorfiusumi timmisartumik angallannermi sullissinerup ingerlanneqarneranut maleruagassat ataatsimoorussat pillugit EUROPA-PARLAMENTIP AAMMA SIUNNERSUISOOQATIGIIT PEQUUSSUTAAT (EF) Nr. 1008/2008, 24. september 2008-imeersumi artikel 16-17

<ul style="list-style-type: none"> - Isertitaqartarnissamut niuerneramik tunngaveqartumik ingerlatsinermi annaasaqarsinnaaneq angallassisartumut avitseqatigiiffiulluni ilusiliamik pilersitsisoqarsinnaavoq 	<ul style="list-style-type: none"> - Timmisartumik angallassisarfiutileqatigiiffik niuerneramik tunngaveqartumik ingerlatsinissamut kajumissaarutaarutsinneqarsinnaavoq - Niuerfimmi suliaqartut qarsutiinnarneqarput - Annertuumik ersarissuutitsinissaq pisariaqarpoq - USA-mi/Canada-mi inatsisinut unioqquitsinerusinnaavoq
---	---

Ilusiliaq 7: Kiffartuunneqarnissamut isumaqatigiissutit nalilersorneqarnerat

4.3 Amigartooquteqarnissamut qularnaveeqqut

Kiffartuunneqarnissamut isumaqatigiissut sioqqutsisumik naatsorsuinernik (immaqa neqeroorummik), tapiissuteqarnissamut pisariaqartitsinerup annertussusaanik naatsorsuiffiusumik, aallaaveqartartoq taamaalillunilu aqutissami amigartoorutissat annertussusaat sioqqutsisumik nassuiarneqareertartut, amigartooruteqarnissamut qularnaveeqqut tassaavoq amigartoorutaasinnaasut ilisimaneqanngitsumik annertussuseqartut imaluunniit isumaqatigiissutigineqartumik annerpaaffissalimmik aningaasartaqartut matussusernissaannut neriorsuut. Assersuut tassunga assingusooq, piffissami imaatigut angallasinernup Air Greenland-imit aamma Royal Arctic Line-mit avillugu ingerlanneqarnerani Kalaallit Nunaanni ilaasunik angallasinermi Arctic Umiaq Line-mit aammalu Sarfak Ittuk-mik ingerlatsinermi ilisimaneqarpoq.

TAPERSIIVOQ	AKERLIUVOQ
<ul style="list-style-type: none"> - Timmisartumik angallassisarfiutileqatigiiffik ingerlatassamik nutaamik aallartitsinermi (ingerlatsinermilu) aningaasaqarnikkut annaasaqarsinnaatinngilaa - Timmisartumik angallassisarfiutileqatigiiffiup aningaasaqarnikkut annaasaqarsinnaanera immikkoortippaa, taamaalillunilu angallavinni allani amigartooruteqarnerup sunniuteqarnerlussinnaanera killilerlugu 	<ul style="list-style-type: none"> - Niuerneramik tunngaveqartumik ingerlatsinermi annaasaqarsinnaaneq ilaatigut tapiissuteqartumiilerpoq aammalu timmisartumik angallassisarfiutileqatigiiffik niuerneramik tunngaveqartumik ingerlatsinissamut ilaatigut kajumissaataarutsinneqarluni - Niuerfimmi suliaqartut qarsutiinnarneqarput - Angallassisartup amigartooruteqarnissamut qularnaveeqqummik tamakkiisumik atuinissaa aarlerinaateqarpoq - Timmisartumik angallassisarfiutileqatigiiffiup isertitaqarsinnaanissaa qulakkerneqaanngilaq, taamaalillunilu timmisartumik angallassisarfiutileqatigiiffimmut soqutiginaateqarani - Unammilleqatigiinnermik equitsinerup kingunerisaanik inatsisitigut killissaqartitsisoqarsinnaavoq.

Ilusiliaq 8: Amigartooruteqarnissamut qularnaveeqqutip nalilersorneqarnera

4.4 Nittarsaassinermut ikiunneq/tapersiineq

Aqutissanik nutaanik, pingaartumillu aqutissanik timmisartuussivigineqanngereersuni aammalu ilisimaneqartumik ujartuiffigineqanngereersuni, aallartitsinissamut nittarsaassinermut annertooujussuarmik aningaasaliinissaq pisariaqarpoq. Aningaasartuutit taakkua amerlanertigut takunngitsoorneqartarput aammalu aallaaviatigut aqutissamik aallartitsinerni amerlanerpaani suleqataasunit arlalinnik aningaasalersuisoqartussaasarluni: Timmisartumik angallassisarfiutileqatigiiffik, Takornariartitsinermut siunnersuisooqatigiit (isuini tamaginni), Mittarfik (isuini tamaginni), pisortani namminersortunilu soqutigisaqartut assigiinngitsut allallu.¹⁶

¹⁶ Danmarki ilaatigut naalagaaffimmit aningaasalersorneqartumik pilersaaruteqarpoq taagorneqartumik "Global Connected" (2010), nittarsaassinermut tapersiisarnermik suliaqartumik aammalu timmisartumik angalanerup iluani aqquunik aallartitsinernik

Namminersorlutik Oqartussat Kalaallit Nunaata niueqatigiinnissamut, takornariartitsinermut il.il. ornigassatut nittarsaanneqarnissaa aallaavigalugu, aqqutissamik nutaamik nittarsaassinermi aningaasartuutitut matussutissatut nittarsaassinermut tapersiinnissamut piareersimassapput¹⁷.

TAPERSIIVOQ	AKERLIUVOQ
<ul style="list-style-type: none"> - Ikorsisussanut arlalinnut agguarneqarsimasinnaavoq, assersuutigalugu (avammut nioqquteqartartut) inuussutissarsiortut, takornariartitsinermut siunnersuisooqatigiit, inuussutissarsiornermut siunnersuisooqatigiit allallu toqqartukat. - Aningaasaqarnikkut peqataaneq killeqartoq - Niuerfimmi suliaqartuni aammalu niuernermik tunngaveqartumik ingerlatsinermi ujartuinerup piujuartussap ingerlaannarnissaanik aallaaveqartoq - Ilusiliineq atorneqareersaq, ilaatigut EU-p iluani 	<ul style="list-style-type: none"> - Niuerfimmi nittarsaassivissaqaannarnissaq pisariaqarpoq - Pissarsiaqarfiunissarpiaanut tunngatillugu nakkutigiuminaassinnaavoq - Angallavimmi toqqaannartumik ingerlatsineq pineqanngilaq

Ilusiliaq 9: Nittarsaassinermut tapersiinerup nalilersorneqarnera

4.5 Annertussutisunik pisinissaq qularnaarneqartoq

Timmisartumik aqqutissamut toqqaannangitsumik tapersiisarneq aamma tassaavoq sioqqutsisumik timmisartuussinermi inissanik aalajangersimasunik pisineq imaluunniit pisinissamik qularnaarineq. Taamaallit Namminersorlutik Oqartussat ujartuinerup qularnaveeqqusiissapput aammalu inissat atorneqarnersut imaluunniit atorneqannginersut apeqqutaatinnagu akiliisussaassallutik. Ilusiliami timmisartumik angallassisarfiutileqatigiiffik aamma Namminersorlutik Oqartussat pisariaqartitaat naammassineqarsinnaapput, tassami kingulliullugu taaneqartoq, aallaaviatigut politikkikkut piomassuseqartoqarpat, aqqutissamik pisariaqartitsisoq ilimagineqartariaqarmat, aammalu timmisartumik angallassisarfiutileqatigiiffiup inissaqartitsinermi ilai sioqqutsisumik tunissallugit. Timmisartumik angallassisarfiutileqatigiiffiit tamatuma saniatigut siammarterinerminnut tuniniaanerminnullu nalinginnaasumut ilaatillugu suliffeqarfinnut, kattuffinnut, takornariartitsisartunut angalatitsivinnullu inissani issiavinnik nassiussanullu inissanik tuniniaassapput.

TAPERSIIVOQ	AKERLIUVOQ
<ul style="list-style-type: none"> - Timmisartumik angallassisarfiutileqatigiiffimmut sullitatut inissittoqassaaq, taakkua sullitaminnut allanut suliaqarnerannut assingusumik - Namminersorlutik Oqartussat nik pisariaqartinneqartunut qulakkeerinissaat - Pisariaqartitsinermut naapertuuttoq 	<ul style="list-style-type: none"> - Pisariaqartitsineq toqqaannartumik takuneqarsinnaanngippat, aningaasartuutit annertoorujussuusinnaapput - Qanoq inissaqartitsisoqarnissaa qularnaarneqarnersaq apeqqutaalluni, niuerfiup ilai aqqutissami siunnerfigineqartut niuerfissaajunnaarsinneqaratarsinnaapput - Niuerfimmi akigititanut naapertuutinnangitsumik akeqartitsinermik malitseqarsinnaavoq

Ilusiliaq 10: Qularnaveeqqummik pisinerup nalilersorneqarnera

4.6 Ingerlatsinermi sullississutini sullissinernilu akikillisaanerit

Kalaallit Nunaannit timmisartuussinermi timmisartumik angallassisarfiutileqatigiiffiup sullississutit ingerlatseqatigiiffiit piginnittuinit imaluunniit Namminersorlutik Oqartussanit nakkutigineqartuni tunniunneqartussat pinngitsoorsinnaanngilai. Tassani pineqarput mittarfinnik atuineq (takuuk akitsuutit pillugit immikkoortoq 4.1), kisianni tamatuma saniatigut aamma sullissinerit arlaqarput, soorlu assersuutigalugu timmisartut ilaasullu sullinneqarneri, timmisartumut ikummatissamik pissarsisinnaaneq aamma

suliaqartartumik. Pilersaarut nunap immikkoortuini aggulugaavoq aammalu Illoqarfiit pingaarnersaani aamma Danmarkip kippasissortaani suliniuteqarnerit suliarineqarlutik. Mittarfiit saniatigut aamma ilaatigut Visit Denmark Global Connected-imi suliaqartuavoq

¹⁷ Oqaaseq "nittarsaassinermut tapersiineq" amerlanertigut "akitsuuteqartitsinnginnermut" atorneqartarpoq, kisianni matumani tapersiinerit assigiinngitsut marluk, tamarmik immikkut imaluunniit ataatsimoortillugit tunniunneqarsinnaasut pineqarput.

aqqutip/ornigassap nittarsaanneqarnera¹⁸. Namminersorlutik Oqartussat ingerlatseqatigiiffiini allani akikikillisaanerit aamma pisussaatsinnginnerit atorlugit timmisartumik aqqutissap ingerlanneqarneranut toqqaanngitsumik tapiissuteqartoqarsinnaavoq. Taamaattoq tapersiinerup taassuma peqatigisaanik ingerlatseqatigiiffinni isertitassaarutsinnginnissaq tassani eqqumaffigineqassaaq.

TAPERSIIVQ	AKERLIUVOQ
<ul style="list-style-type: none"> - Kinaassusersiunnginneq aallaavigalugu tunniunneqarsinnaavoq, taamaaliormi timmisartumik angallassisarfiutileqatigiiffiit periarfissaasut naligiissinneqassallutik - Ukiunut aalajangersimasunut aalajangersarneqarsinnaavoq 	<ul style="list-style-type: none"> - Tapersiinerup ingerlatani allani eqqarsaatigineqanngitsuni iluaqusiisinaanera aarlerinaateqarpoq - Ingerlatseqatigiiffiit allat isertitassaarutsinneqassapput - Ersarissuutitsineq annaaneqarsinnaavoq - Transfer pricing isiginiarneqartussaaratarsinnaavoq

Ilusiliaq 11: Namminersorlutik Oqartussat ingerlatseqatigiiffiisa allat iluanni akikillisaanerit nalilersorneqarnerat

4.7 Ilusiliat allat

Piginnittut inissisimaneq

Namminersorlutik Oqartussat timmisartumik aqqutissaq nutaaq pillugu aalajangiinissamut allanik periarfissaqarsinnaapput. Pisortat piginnittuunerat taaneqartartoq "flag-carriers" (nunami namminerit timmisartumik angallassisarfiutileqatigiiffiit) inuiaqatigiinni sullissinerup aalajangersimasup attanneqarnissaanik pisariaqartitsinermit pisuusartooq, qaqutigoortuunngilaq. Tassaniissinnaavoq aqqutini niuernerit tunngaveqartumik ingerlanneqarsinnaanngitsuni timmisartuussisarnissamik kissaateqarneq. Taamatut ilusiliinermi unamminartoq tassaavoq ingerlatat amigartooruteqarfiusartut ingerlatanit sinneqartooruteqarfiusartunit aningaasalersorneqartussaasarnerat (taperseeqatigiissitsineq), tamannalu angallaviit ilaanni niuernerit tunngaveqartumik timmisartuussisarnissamut tunngavissaqartuni unammilleqatigiinnermi ilaanissamut tunngatillugu timmisartumik angallassisarfiutileqatigiiffimmut aarlerinartortaqsinnaavoq.

Timmisartumik angalanerup nalinginnaasumik namminersortunngorsarneqarnerani, timmisartumik angalanermi unammilleqatigiinneq annertusiartorpoq aammalu nunami namminerit ingerlatseqatigiiffiit immikkut inissisimaneq atorunnaariartorluni, taamaattumik ilusiliaq piujuarsinnaanani. Tamanna amerlanertigut ingerlatseqatigiiffiit nunami angerlarsimaffigisaanni niuerfimmi atorneqartarpoq aammalu Kalaallit Nunaanni niuernerit tunngaveqartumik angallavinni, niuernerit tunngaveqartumik ingerlatsinissaq isiginiarnagu piginnittuuneeq atorlugu, ornitassani aalajangersimasuni attanneqarpoq.

Air Greenland AS-imi aktiaatit 37,5 %-ii taamaallaat Namminersorlutik Oqartussanit pigineqarmata, piginnittut allat¹⁹ akuutinnagit, ingerlatseqatigiiffik aqqutinik imaluunniit ingerlatassanik pisussaaffilerneqarsinnaanngilaq.

Ujartuinerit malittaasumut ingerlatitsisussanik ingerlataqalernerneq

Timmisartumik aqquteqarnissaanik ujartuineq inuiaqatigiinni ingerlatanit pisuusarmat, timmisartumik aqqutissamut nutaamut aallarnisarnermut ikiorsineq, aalajangersimasumik ujartuilerneq iluaqutaasinnaavoq. Assersuutigalugu tassaasinnaavoq peqataasut aqqutissatut kissatigineqartumi tassani angalanissaat pisariaqarluni, ataatsimeersuarnernik annertunerusunik tulleriissaartunik, tikeraarluni angalanernik il.il. aqqjissuussinerit atorlugit.

Akileraarusiisannginneq

Timmisartumik angallassisarfiutileqatigiiffiup ingerlataannut arlalinnut, immaqqa piffissami killilimmi, akileraaruteqartinnginnissaa, periarfissaasussaavoq, ilaatigut tamanna Island-imi takornariartitsinerup ineriartorneranit ilisimaneqarpoq, tassani takornariartitsinerit suliaqarnerit piffissami ukiuni arlalinnik

¹⁸ Assersuutigalugu Mittarfeqarfiit, KNI/Polaroil aamma Visit Greenland

¹⁹ Tassunga tunngatillugu takuuk Air Greenland-imut Naalagaaffiup piginnittut periusissiaa – Aningaasaqarnermut ministereqarfik "Naalagaaffiup Ingerlatseqatigiiffiutai", juni 2016, qupperneq 21ff kiisalu ingerlatseqatigiiffiup aktiaatinnut isumaqatigiissutai

sivissusilimmi moms-imik akitsuutinillu akiliisitsiviusimanatik. Kalaallit Nunaanni moms-imik akiliisitsisoqartanngimmat, ilusiliineq tassaasinnaavoq akileraartarnermi aalajangersakkat immikkut ittut Kalaallit Nunaanni timmisartumik angallassisarfiutileqatigiiffinnut atuuttut qissimingarneqassasut imaluunniit isertitanut imaluunniit ingerlatami aalajangersimasumi amigartoorutini, assersuutigalugu aqqummi nutaami ingerlatsineq, akileraarutitigut akikillisaasiinissamut periarfissaqarluni.

Niuerfimmi misissuinerni aningaasalersuineq aamma suliaqarneq

Timmisartumik aqqutissamik piareersaaneq, pingaartumik ornigassanut nutaarluinnaat akornanni, niueqatigiinnissamut, paarlaasseqatigiinnissamut, eqqussuinermit/avammut nioqquteqarnermut periarfissaqarfiusut, takornariartitsisarnermi periarfissaqarfiusunik il.il. sukumiisumik misissoqqissaarneqarnissaat pisariaqarpoq. Tamanna suliaassaasinnaavoq annertoq annertuumik aningaasartuuteqarfiususaaq, timmisartumik angallassisarfiutileqatigiiffimmi ataatsimi taamaallaat pisariaqarani, kisianni iluaqutaasumik pisortanit aningaasalersugaasinnaalluni – toqqaannartumik imaluunniit toqqaannangitsumik inuussutissarsiornermut siunnersuisooqatigiit, takornariartitsinermut siunnersuisooqatigiit allallu aqqutigalugit. Ingerlatassaq taanna nittarsaassinermut tapersiisanermut suliaasaqarfiup iluaniissinnaavoq.

4.8 Pisortat peqataaneranni killilersuutaasinnaasut aarlerinaataasinnaasullu

Ingerlatani tapiiffigineqanngitsumik ingerlanneqartuni ineriartortitsinermi pisortat peqataaneranni arlalinnik killilersuuteqarsinnaavoq aarlerinartoqarsinnaallunilu, piumasaqaatinut killissaliussanik atuuttunik allangortitsisoqassanersoq naliliinermut ilaatillugu isiginiarneqartariaqartunik.

Aarlerinaataasoq/Killiliisoq	Ilimanaateqarnera	Sunniutaa
Angallavinni atuutereersuni ujartuiunnaartoqarnera (taaneqartartoq deviation)	Ilimanarpoq. Ujartuisoqalinngippat imaluunniit Amerikamit avannarlermit ujartuineq atuutereersoq annertusiartunngippat, Danmark-imit aamma Island- imit angallavinni ilaasunik/nassiussanik annaasaqarnermik toqqaannartumik aqqutissaq nutaq malitseqassaaq	Angallanneq tamarmiusoq annertunerulissanngilaq, kisianni ilaasut/nassiussat taamatupajaaq annertussuseqartut nuutinneqassapput, kisianni aqqutini arlalinni agguarlutik taamaallunilu ataatsip tunisassarineranut aningaasartuutit ataatsimut katillugit qaffasinnerulerlutik.
Tapiiffigineqanngitsumik ingerlatanut, assersuutigalugu Keflavik-imut aqqutit, pisortanit unammillerneqartut	Ilimanaateqartorujussuuvoq, tassami København aamma Reykjavik/Keflavik, pisortanit tapiiffigineqartanngitsut aqqusaarlugit nunanit tamalaanit ilaasut amerliartornerat ullumikkut ingerlavoq.	Unammilleqatigiinnerup equitneqarnera, tassani aqqutit ingerlatallu tapiiffigineqanngitsumik ingerlanneqartut arlallit, ukiorpassuit ingerlaneranni inerisarneqartut aammalu angallassisartut annaasaqarsinnaanerat aningaasaliinerilu akuullutik, ujartuisoqarunnaarnissaa niuerfeerunnissaalu aarlerinaateqarlutik unammilleqatigiinnermi ajornerusumi inissisimatinneqalissapput.
Piffissap aallarnisarfiusup kingorna ingerlaavartumik amigartooruteqartarneq	Amerikamut avannarlermut aqqutiniq suliniuteqartarnermut oqaluttuarisaaneq aallaavigalugit tamanna ilimanaateqartorujussuuvoq.	Aqqutissani piujuartussamik ujartuisoqarnissaa anguneqassanngilaq aammalu pisortat taakkununga aningaasalersuuneranni taamaallaat atuussinnaassallutik. Tapiissuteqarnermut ilusiliineq suna atorneqarnersoq apeqqutaalluni, niuerneramik tunnaveqartumik ingerlatsinermi

		annertunerusumik annaasaqartoqarsinnaassaaq.
Pisortat tapiissuteqartarnerisa malitsigisaanik niuernermik tunngaveqartumik ingerlatsinissap kajumigineqarunnaarnera	Ilimanaateqarpoq, tassami aqqummi amigartooruteqarnermik aallaaveqartumi aallaaviatigut niuernermik tunngaveqartumik ingerlatsinissaq kajungerineqassanngilaq.	Aqqutini niuerfinni atugassarititaasut tunngavigalugit akeqartitsisoqassanngilaq aammalu pisortat "isumannaallisaanerisa" malitsigisaanik, angallassisartoq ingerlatsinikkut annaasaqartinneqartussaangimmat, niuerfinni ujartuinermilu ineriartortitsineq niuernermik tunngaveqartumik ingerlatsinissatigut sammineqassanani.

Ilusiliaq 12: Aarlerinaataasunik paasinarsisitsineq aamma nalilersuineq

4.9 Immikkoortumut inerniliussat

Namminersorlutik Oqartussat timmisartumik aqqutissanik nutaanik aallartitsinermut ikiuunnissamut arlalinnik periarfissaqarput. Mianerineqartussat tassaavoq qanoq annertutigisumik niuerfinni suliaqartunik uumarissaasoqassanersoq aammalu qanoq annertutigisumik aporfissaliisoqassanersoq, assersuutigalugu timmisartumik angallassisarfiutileqatigiiffinni ineriartornissamut niuernermik tunngaveqartumik kajumissuseerutitsinikkut.

Tapiissutinut ilusiliinernut tunngatillugu inatsisitigut arlalinnik killiliisoqarpoq, pingaartumik nunani allani inatsiseqarfiusuni. Tassalu Kalaallit Nunaat ingerlatassamik aallartitsinissamut ikiuunnissamut annertuunik periarfissaqartoq, taanna niuerfinni aammalu ornigassani attaveqarfigiligassatut kissaatigineqartuni tigulluarneqassasoq naatsorsuutigineqarsinnaanngilaq.

Ilusiliinerni ilaatinneqarput ilaatigut kiffartuunneqarnissamut isumaqatigiissutit aamma amigartooruteqarnermut qularnaveeqqusiussat, Kalaallit Nunaanni attaveqatigiinnermi ilisimaneqareersut, kisianni aamma akitsuutinik akiliisarnernut tapersiinerit, Namminersorlutik Oqartussat ingerlatseqatigiiffiisa iluanni sullissinernut tikinneqartussanut akikillisaanerit, nittarsaassinermut tapersiinerit aamma inisanit neqeroorutigineqartunit inissaqartitsivissanik pisineq periarfissaapput, taakkunani pisortat toqqaannartumik peqataanerisa annertussusaat nikerassalluni.

5 Attaveqaqatigiinneq

5.1 Kalaallit Nunaanni mittarfinni attaveqaqatigiinnerup ineriartortinneqarnissaannut piimasaqaatinut killissaliussat

Namminersorlutik Oqartussat Kalaallit Nunaanni pisortat timmisartoqarfiinik atuinnermut akiliuteqartarneq pillugu maleruagassanik aalajangersaasinnaapput, takuuk timmisartumik angalanermut inatsimmi § 71 kiisalu timmisartoqarfiit pillugit Inatsisartut inatsisaanni § 8. Naalakkersuisut taamaalillutik timmisartumik angalanermut suliassaqaqarfimmi akigititanut akiliisarnernullu aqutsisuupput, taamaalillutillu aqputinik nutaanik aallartitsiniarnermut Kalaallit Nunaanni atugassarititaasunut killissaliussanut sunniisinnaallutik. Timmisartumik angalanermik suliaqartut qanittumi allangortitsinernut malussarissuummata matumani maluginiassallugu pingaaruteqarpoq, tassami ilaatigut aqputinik ineriartortitsinermi aningaasaqarneq aammalu tamatuma malitsigisaanik aningaasaliinerit aamma atortunik nalikilliliinerit ukiuni arlalinni atugassarititaasunut killissaliussat aalajaatsuunerannit naleqqussaruminartuutinneqarsimmata. Atugassarititaasunut killissaliussat allangortinneqarnissaat mianersortumik isumaliutersuutiqineqartariaqarpoq aammalu piffissaqartitsiviulluatumik saqqummiunneqassallutik.

5.2 Mittarfiit nutaamik ilusiligaanerat

Nuummi, Ilulissani aamma Qaqortumi mittarfissat nutaat 2023-imi atorneqalertussatut sananeqarnissaasa tungaanut suliaqarneq maannakkut allartinneqareerpoq.

Mittarfiit nunatta illoqarfiani pingaarnermi aammalu Avannaani illoqarfiit annersaanni inissinneqartussat angalasut, kiisalu suliffeqarfiit eqqussuisartut aamma avammut nioqquteqartartut aningaasartuutaannik annikillisisusaaapput. Tamanna takornariartitsisarnerup, niuernerup assartuussinerullu iluanni niuerfinnut nutaanut aqputinik ineriartortitsinissamut kajumissaarutissaalersinnaavoq.

Mittarfinnik annertusaanermi inuiaqatigiit aningaasaqarneranni sunniutaasussanik nalilersuinermi, alloriarneq 2-imi inerniliisoqarpoq, Kalaallit Nunaannut aamma Kalaallit Nunaannit angallannerup allangortinneqarnera inuiaqatigiit aningaasaqarneranni iluanaaruteqartitsisusaaasoq. Timmisartumik aqputissanik aamma BNP-imi siuariartornerup imminnut ataqatigiinnerannut tunngatillugu, attaveqaqatigiinnermi nutaami aningaasaliinerit arlalinnik malittaasunik sunniuteqassasut ilimagisariaqarluinnarpoq, ilanngullugu aqputinik ineriartortitsinerup annertunerulersinnaanera.

Sunniinerit taakkua, pisortanit tapiissutinik akilerneqartumik ineriartortitsinani, niuerfimmi ingerlanneqartumik ineriartortitsinermut iluaqutaasumik, angallavinni nutaani aqputeqalernissaanut tunngavissiisinaapput.

6 **Niuernermi pissutsit**

6.1 **Kalaallit Nunaanni piumasaqassuseq**

Kommuneqarfik Sermersooq aamma Avannaata Kommunian mittarfissani nutaani pisariaqartitat soqutigissallu paasinialugit 2018-imi marluullutik kommuniminni niuernermi pissutsinik misissuipput, toqqaannartumik ornitassanut nutaanut angalanermi pisariaqartitat pingaernerutillugit. Misissuineri marluusuni siunnerfigineqartut tassaapput suliffeqarfiit inuussutissarsiornermik ingerlataqartut ilaatigullu pisortani immikkoortartaqarfiit.

Misissuineri marluusuni akissuteqartussat ilaatigut Amerikamut avannarlermut angallavinni toqqaannartuni pisariaqartitaat periarfissallu takusinnaasaat pillugit toqqaannartumik aperineqarput. Suliffeqarfiit 215-it misissuineri mut peqataapput (38-t Kalaallit Nunaata avannaani aamma 177-it Sermersuumi).

Misissuineri Avannaata Kommunianit ingerlanneqartumi Avannaata Kommunian aamma Kommune Qeqertalimmi suliffeqarfiit soqutigisaqartullu siunnerfigineqarput. Inerniliineri oqaatigineqarpoq: "Mittarfiit 2.199 meterit tunngavigalugit annertusaanissamat periarfissat ataatsimut isigalugit isumalluarfigineqarput, kisiannili nunanut tamalaanut angallaviit amerlanerusut sunut atorneqarsinnaaneritut toqqaannartumik attaviliisoqarsinnaanersoq ilimanaateqanngilaq. Tassani angalanermut aningaasartuutit appasinnerunissaat atuinerup pitsaanerulernissaanut toqqaannarnerulernissaanullu sanilliullugu aallunneqarnerusutut isikkoqarpoq. Kalaallit Nunaata avataanut Danmark suli angallavittut pingaernerusussatut isikkoqarpoq."

Aamma Kommuneqarfik Sermersooq assingusumik inerniliivoq: "Mittarfiit tallineqarnerini toqqaannartumik timmisartuussisarnermi periarfissaniit angalanerit akikinnerusut pilersinneqarnissaannik naatsorsuuteqarneq aallunneqarnerusutut isikkoqarpoq. Takornariartitsineri ilaatigut ornitassanut nutaanut toqqaannartumik timmisartuussisalermissaq isumalluarfigineqarpoq. Kisiannili maluginiarneqartariaqarpoq Danmarkimut timmisartuussisarnerit suli aallunneqartariaqartutut pisariaqartinneqartutullu isikkoqarmata. Timmisartuussisarneq toqqaannartumik ingerlanneqalerpat avammut niuernerit angalanerillu suliffinnut attuumassuteqartut amerlanerulernissaat isumalluarfigineqartut takuneqarsinnaavoq – oqaatsimut *avammut niuernerimut* aamma takornariaqarneq ilaatinneqarpoq. Tamatuma saniatigut Nuummi mittarfiup takinerulernerata inuussutissarsiornermut, ilinniarfinnut, kulturimut suliffeqarnermullu sunniuteqarluarnissaa naatsorsuutigineqarpoq."

Misissuinerit ingerlanneqartut tunngavigalugit nunap iluani niueruteqarnermut tunngatillugu Amerikap avannaanut toqqaannartumik aqquteqalernissaq annertuumik soqutigineqartutut oqaatigineqarsinnaanngilaq. Tamatuma saniatigut suliffeqarfiit amerlasuut Danmarkimi/Europami pilersuisoqartut, aammalu pilersuisuminnik Amerikap avannaaniittunut taarsiinissamat assigiinngitsunik akimmiffissaqartut maluginiarneqassaaq (ilaatigut tamanna pillugu imm. 6.1.1.3 takuuk).

6.1.1 **Niuerfinnik misissuineq**

Allakkiap matuma suliarineqarneranut atatillugu 2019-imi maajimi ilaatigut Kalaallit Nunaanni suliniaqatigiiffiit pisariitsumik apersorneqarput, Amerikap avannaanut angallavinni toqqaannartuni angallavinnik *pisariaqartitsineri* aammalu angallavinnut *kajumissuseqarnermi* periarfissat paasinialugit. Aalisarnermik suliaqartut, naalagaaffiup allamut attaveqarfii, pisortat immikkoortartaqarfii, aatsitassarsiorfiit/aatsitassarsiornermik suliaqartut, assartuussineri immikkoortortat, aningaasaliisarnermi immikkoortortat takornariaqarnermillu suliaqartut oqaaseqaatinik pissarsiniarfigineqarput. Suliffeqarfiit uku tusarniaaffigineqarput: Polar Seafood, Royal Greenland, TELEPOST, Air Greenland, Royal Arctic Line, GrønlandsBANKEN, Sulisitsisut, Nunanut Allanut Naalakkersuisoqarfik, Greenland Escape, Kommuneqarfik Sermersooq aamma Xploration Services.

6.1.1.1 **Pisariaqartitat**

Suliffeqarfiit aperineqartut amerlanersaat namminneerlutik angalatitsisarnerat isigalugu ukiumut angalanissanik pisariaqartitsinngillat imaluunniit angalanerit qulit inorlugit pisariaqartitsillutik. Peqataasut tamarmik ilisimatitsipput, pisariaqartitsinerit pingaernerit ukiumoortumik saffiugassat aatsitassanillu

ujarlertarnerit pillugit nuisitsinermut PDAC-mut, kalaallinit peqataaffigineqangaatsiarluni Torontomi ingerlanneqartartumut atatillugu pisartut.

Takornariaqarnermi saffiugassanillu ujarlernermi aaqqissuussaanerit imminermi killilinnik pisariaqartitsisarput, kisiannili Amerikap avannaaniit sullitanik, soorlu North American Nickel-iminngaanneersunik tikeraartoqartarlutik (ukiumut angalanerit 70-it missaanniittut). Tamatuma saniatigut Amerikap avannaaniit takornariat soqutiginnittut amerliartorput, tamannalu Kalaallit Nunaanni Naatsorsueqqissaartarfimmiit uppersarnerqarsinnaavoq (najoqqutarisaq: TUDFLY).

Suliffeqarfiit aperineqartunit angallavimmik aalajangersimasumik pisariaqartitsisoqavippasinnigilaq, aammalu sullitat, suleqatit takornariallu allat piumasaqarnerat suli amerlassutsimikkut aalajangersimasumik angallaveqalernissamut nammattutut isikkoqanngillat.

Suliffeqarfiit amerlanerit ilisimatitsissutigineqarpoq, toqqaannartumik angallaveqalernikkut suliaminnut tunngavissatik annertuumik allanngortinneqartussaannigitsut.

6.1.1.2 Kajumissuseq

Suliffeqarfiit Amerikap avannaanut angallavinnik pisariaqartitsinermiinnik soqutiginninermiinnillu saqqumiussisut oqaatigaat, piffissaq sipaagassaq pingaarnertut aallaavigineqartoq. Suliffeqarfiit ataasiakkaanit ilisimatitsissutigineqarpoq, angalasarnerit ikittut piffissamik atuiffiungaatsiartartut, aammalu piffissap angallaviup sivisunera peqqutigalugu ataatsimiinnernut ikittunut ullut amerlasuut immikkoortinneqartariaqartartut. Suliffeqarfiit ikittut Amerikap avannaani suleqateqarput, suleqateqartullu nalinginnaasumik suliassatik suleqatinut suliakkiuttarpaat, taamaalillunilu angalanissamik pisariaqartitsineq annikillisinneqartarluni.

6.1.1.3 Akimmiffissat

Suliffeqarfiit arlalinnit ilisimatitsissutigineqarpoq, niueqatigiinneq eqqarsaatigalugu Amerikap avannaaniit soqutiginninneq killeqartoq. Ilaatigut ilanngaaserinikkut akimmiffissanik, Amerikap avannaaniit nioqutissanik pisinermi akinik aalajangersaasarnermut sunniuteqartunik peqarpoq, ilaatigullu pisut ataqatigiissut amerlanersaanni, soorlu sarfap sakkortussusia, oqaatsit, pitsaassutsit nalinginnaasut, akuersissuteqarnerit, pitsaassutsit, inuussutissanut maleruagassat, inatsisit (taakkununga atuisunut maleruagassat ilanngullugit), tapersorteqartarnerit il.il. eqqarsaatigalugit Kalaallit Nunaat Europami nunatut isigineqartarluni (imaluunniit niuerfittut Europamut atasutut). Tamanna Amerikap avannaanut annertuumik niueqateqarnermik aallartitsinissamut unammillertitsisarpoq.

6.1.1.4 Ornitassat

Suliffeqarfiit, Amerikap avannaanut angallavinnik soqutigisaqartut ilaatigut ilisimatitsissutigaat, mittarfiit attuumassuteqartut Amerikap avannaata kangiatungaaniissasut, aammalu taakku "akunniffissatut" qitiusutut atornerqarsinnaasut (tassalu mittarfittut, Amerikap avannaata ilaanut pitsaasumik attaveqarfiusinnaasut). Iqaluit soqutiginaatillittut isigineqanngilaq, Iqalunniit Amerikap avannaata sinneranut timmisartuussinermut akit qaffasissorujussuurtut, pisullu ilaanni Island/Danmark aqqusaarlugit ornitassanut pineqartunut angalanerit sivisunerusunut unammillersinnaasutut misigineqarneq ajormata. Iqaluit imminermi kulturip saniatigut tunngavissat allat isigigaanni ornitassatut soqutiginninneqanngilaq.

6.2 Amerikap avannaanut piumasaqassuseq

Allakkiap matuma suliarineqarneranut atatillugu USA/Canadami niuerfiit misissuiffigineqanngillat. Misissuinerit taamaattunik ingerlatsinissaq annertuujuvoq, tunngaviusumillu ersarissumik killiligaasariaqarput aammalu niuernermit ingerlataqartunit suliarineqartariaqarlutik. Amerikap avannaani niuerfiit amerlapput aammalu misissuinerit siunnerfilerneqarnissaat pingaaruteqarluni. Amerlanerungaatsiarnerisa saniatigut aamma Kalaallit Nunaanni misissuinerit naleqqiullugu sullissisut amerlanerusut attaveqarfigineqartariaqarput.

Silaannakkut angallasseqatigiiffiit imaluunniit takornariaqarnermut siunnersuisooqatigiiffiit amerlanertigut nunami, angallavimmik pilersitsivigerusutami najukkani niuertoqatigiinnut akuutitsisartussaapput. Soorlu Air Greenland imaluunniit Visit Greenland taamaallutik misissuineramik taamaattunik ingerlatsinissamik kissaateqassappata, Namminersorlutik Oqartussat niuertoqatigiinnut attaveqarlutik ikiuussinnaapput, Namminersorlutik Oqartussat Naalagaaffeqatigiinnermut atasutut nalinginnaasumik sullissisunut namminersortunut naleqqiullutik danskit niueqatigiivini, sinniisoqarfiini aallartitaqarfiinilu akikinnerusunik akeqartinneqarmata²⁰.

Oqaluttuarisaanermi piumasaqassuseq (imm. 2.2.2 takuuk) aammalu Iqalunnuut aamma Baltimore/Washingtonimut angallavinnik maannarpiaq piumasaqassuseq misissoraanni, taakku killilimmik soqutigineqartut inerniliissutigineqarsinnaavoq, taakkuli piumaneqarnerat arlaatigut annertusiarortutut isikkoqarpoq. Amerikap avannaaniit Island aqqusaarlugu Kalaallit Nunaannut angalasut, imaluunniit Islandimut angalanerminni Kalaallit Nunaanni ilanngussiinnartut misissuiffigineqarsimangillat.

Misissuineq Teresa-mik taaneqartoq, siusinnerusukkut oqaatigineqartoq atorlugu naatsorsuinerami sapaatit akunnerannut ilaarusuttut Iqaluit aamma Nuup akornanni 33-upput aamma Nuuk-Iqaluit akornanni 32-iullutik. Angallavik pilersinneqarmat tamanna eqqutinngilaq.

Canadamiit ilinniartut Sisimiuni aatsitassarsiornermut ilinniarfimmi ilinniarusussinnaanersut, tamannalu angallavimmik pilersitsinissamut tunngaviliisinaanersooq Naalakkersuisut aperineqarput. Tamanna aalajangersimasumik misissuiffigineqanngilaq. Canadap aatsitassarsiornermi siuttut ilaattuut aatsitassalerinerami aatsitassarsiornermilu ilinniartitaanermut neqeroorutininik, Kalaallit Nunaanni atugaasunit pitsaaneruserisut annertuneruserisut peqarnissaa tamatumunnga tunngavigineqarpoq. Tamatuma saniatigut ilinniartut ikinnerungaatsiarsinnaanerat, aammalu ilinniartut nalinginnaasumik angalanissamik pisariaqartitsisarnerisa akuttusarnerat, taamaattumillu piffissap ilinniarfiusussap aallartinneranut naanerannut atatillugu angalasarnissaat tunngavigineqarpoq. Kalaallit Nunaata/Danmarkip avataani ilinniartut nalinginnaasumik ilinniarnit namminnerlutik aningaasalersortarpaat, taamaattumillu Canadami ilinniartut ilinniarfimmi, akisuumik, ajornakusoortumik sivisuumillu angalaffiusussamiittumi ilinnialernissamut mianersorerunissaat naatsorsuutigineqartariaqarpoq.

6.3 Silaannakkut angallasseqatigiiffiit aalajangersimasumik soqutiginninnerat

Silaannakkut angallasseqatigiiffiit amerlanersaasa akuttunngitsumik timmisartuussivissat nutaat allakkiami matumani isummersuutit tunngavigalugit periarfissat misissuiffigisarpaat. Ingerlatseqatigiiffiit, soorlu Norwegian, SAS, First Air, Ryan Air il.il. Kalaallit Nunaannut angallavinnut periarfissanik misissuisarsimapput, kisiannili ornitassanut kissaatigineqartunut toqqaannartumik timmisartuussisoqarsinnaanngimmat mittarfiit naatsut aalajangersimasumik angallaviliinissamut akimmiffigineqarsinnaasutut nalinginnaasumik inerniliissutigisarpaat, tamatumani Kangerlussuup/Narsarsuup ornitassallu akornanni nunap iluani timmisartuussinerit apeqqutaasarmata.

2023-mi Kalaallit Nunaanni mittarfiit nutaat atulernissaannut suli angalanissanut pilersaarutininik naqitaqartoqanngilaq. Toqaannartumik timmisartuussinerami akimmissat ilaasa (mittarfiit naatsut) peerneqarnerinut atatillugu niuerfiit misissorneqarnissaanut soqutiginnittoqassasoq naatsorsuutigineqarpoq. Kisiannili silaannakkut angallasseqatigiiffiit attuumassuteqartut arlaannaataluunniit maannarpiaq angallavimmik pilersitsisoqarnissaa uppernarsarumangilaat itigartikkusunnaguluunniit, kisiannili aalajangiisoqavitsinnagu pisariaqartinneqartunik misissuerusupput.

²⁰ Kalaallit Nunaat Washington DC-mi danskit aallartitaqarfianni, aammalu Amerikap avannaani niuertoqatigiinni Torontomi inissisimasumi sivisuumik Namminersornerullutik Oqartussani/Namminersorlutik Oqartussani sulisimasumik sinniisuutitaqartoq, taannalu ataatsimut isigalugu Kalaallit Nunaannut soqutigisaqartoq maluginiarneqarpoq.

7 Inerniliusseq

Ilaatigut Kalaallit Nunaata tikikkuminarnerulersinneqarnera inuiaqatigiit aningaasaqarneranni pitsaasunik iluaqutissartaqassasoq naatsorsuutiginninneq aallaavigalugu, Naalakkersuisut nunatsinnut timmisartumik aqputinik uummarissaanissamut tunngavissiinissamullu tunngaviusunik misissuipput.

1970-ikkunnili Amerikap avannarliup aamma Kalaallit Nunaata akornanni aalajangersimasumik timmisartumik aqputeqarsimavoq, ukioq tamaat ingerlanneqartumik imaluunniit ukiup ilaani ingerlanneqartumik. Maannakkorpiaq aalajangersimasumik aqputeqanngilaq. Siusinnerusukkut aqputaasimasut ilaasunit aamma nassiussisartunit ujartuisoqannginnera pissutigalugu attanneqarsinnaasimangillat.

Kalaallit Nunaanni Amerikamut avannarlermut ornigassanut angallavimmi aqputeqarneratigut imaluunniit attartukkamik timmisartuussinermik pilersitsinissamut inatsisitigut imaluunniit politikikkut aporfissaqanngilaq. Taamaattumik angallavimmi aqputeqalernissaanut naliliineq taamaallaat niuernermik tunngaveqartumik isumaliutersuutaasussaavoq, tassani niuerfimmi pisisinnaassuseqartoqarnera pingaartumik tunngavissaassalluni. Angallavimmi aqputissamik nutaamik aallartitseqqaarneq piffissami aallarnisarfiusumi aningaasaqarnikkut imminut nammassinnaaqaariarluni (break-even/"0-nngorluni"), ingerlatseqatigiiffiup taassuma angallaviini ingerlataannilu allani angusinnaasaannut naapertuuttumik, timmisartumik angallassisarfiutileqatigiiffimmut sinneqartooruteqartitsilersinnaassaaq.

Timmisartumik angalanissanik ujartuineq, inuiaqatigiinni allanik ingerlataqarneq apeqputaalluni malittaasumik ujartuinerusarpoq. Timmisartumik angalanissaq imminermi pilerinaateqanngilaq, kisianni ingerlatassamut tunngavissiisussaalluni, soorlu ornigassami angallavimmi ilaatinneqartumi niuerneq, tunisassioq, takornariartitsineq, naalagaffimmut attaveqarnerit il.il. Aqputissami aningaasaliineq inuiaqatigiinni imminermi siuariartortitsinnaangilaq, kisianni siuariartornermut ingerlareersumut tunngavissiinnaalluni.

Allakkiami timmisartumik aqputissanik nutaanik uummarissaanissamut imaluunniit tapersiinissamut periarfissat misissorneqarput, aammalu inerniliisoqarpoq Namminersorlutik Oqartussat tamatumunnga arlalinnik periarfissaqartut, kisianni inatsisitigut killiliinerit aamma niuerfinni suliaqartut tunngavissaapput isiginiassallugit pingaaruteqartut. Eqqarsaatigisassaq pingaaruteqartoq tassaavoq, ilaatigut niuerfinni suliaqarneq qanoq annertutigisumik uummarissaavigineqassanersoq aammalu qanoq annertutigisumik kigaalagusersorneqassanersoq, assersuutigalugu timmisartumik angallassisarfiutileqatigiiffinni ineriartortitsinissamut niuernermik tunngaveqartumik ingerlatsinissaq kajumissuseqarfigunnaarsillugu.

Tapiissutinut ilusiliinernut tunngatillugu inatsisitigut arlalinnik killiliisoqartussaavoq, allakkiami paasinarsisinneqartuni. Nunani tamalaani timmisartumik aqputissat minnerpaamik nunani inatsiseqarfinni marluunni attuumassuteqarfigineqartussaapput, aamalu suliaqarfinni inatsilerineq inatsisillu aqputip isuini tamaginni assigiinngitsuni assigiinngitsuusinnaanerat eqqumaffigissallugu pingaaruteqarpoq. Tassalu Kalaallit Nunaat ingerlatassanik aallartitsinermut ikiuunnissamut annertuunik periarfissaqartoq, niuerfinni ornigassanilu attaveqarfigiligassatut kissaatigineqartuni assingusumik ikiorneqarnissaq naatsorsuutigineqarsinnaangilaq.

Tapiissutinut kajumissuseqalersitsiniarnermullu ilusiliinerni ilaatigut ilaapput kiffartuunneqarnissamut isumaqatigiissutit aamma amigartooruteqarnernut qularnaveeqqusiussat, Kalaallit Nunaanni attaveqatigiinnermi ilisimaneqareersut. Kisianni aamma akitsuutinik akiliisarnernut tapersiinerit, Namminersorlutik Oqartussat ingerlatseqatigiiffiisa iluanni sullissinernut tikinneqartunut akikillisaanerit, nittarsaassinermut tapersiinerit aamma inissanik neqeroorutigineqartunik inissaqartitsinissanut pisinerit periarfissaapput, taakkunani pisortat toqqaannartumik akuunerisa annertussusaat nikerarluni.

8 Ilanngussat

8.1 Innersuussiviit allakkiat aamma atuagassiat

Matuma kingulianiittut tassaapput innersuussiviit allakkiat aamma atuagassiat attuumassuteqartut allattorsimaffiat. Allattukkat tamakkiisuunngillat.

- Air Greenland (2017), Ukiumoortumik nalunaarusiaq
- Ataatsimoorluni timmisartumik angallassinermik ingerlatsinermut maleruagassat ataatsimoortut pillugit Europa-Parlamentip aamma Siunnersuisooqatigiit peqqussutaat (EF) nr. 1008/2008, 24. september 2008-imeersoq
- Holloway, Stephen, (2005) *Straight end Level: Practical Airlines Economics*, Ashgate, 2nd edition
- GrønlandsBANKEN, (2018), *2017-imut ukiumoortumik nalunaarusiaq*, Copenhagen Economics
- Namminersornermut isumalioqatigiissitaq, (2008), *Kalaallit Nunaata-Danskit Namminersorneq pillugu Isumalioqatigiissitaliaata Kalaallit Nunaanni namminersorneq pillugu isumaliutissiissutaa*
- Angallannermut ministereqarfik aamma Kalaallit Nunaanni Naalakkersuisut, (2004), *Kalaallit Nunaanni timmisartuussinissamut siunissami piumasaqaatinut killissaliussat*
- Assartuussinermut Illuutinullu ministereqarfik, (2016), *Timmisartumik angalanerup Danmarkimut inuiaqatigiit aningaasaqarneranni pingaaruteqarnera*
- Assartuussinermut, Illuutinut Ineqarnermullu ministereqarfik, Nunanut allanut ministereqarfik, Aningaasaqarnermut ministereqarfik aamma Inuusutissarsiornermut ministereqarfik, (2017), *Danmarkimut timmisartumik angalanermut periusissiaq*,